

בית מדרש לאברכים
כולל "מחזיקי תורה"

קובץ מחזיקי תורה

ט"ו בשבט תשע"ז

סדר ט"ו בשבט כמנהג יהודי טורקיה

הדמיון בין האדם לאילן

הדרכה לבדיקת תולעים בפירות

תולדות מורינו ר' חיים פלאגי

הספד על הרב אליהו כהן ז"ל

בזכות ברכת המזון - סיפור

נערך ונסדר ע"י לומדי כולל "מחזיקי תורה"
בביהכנ"ס מחזיקי תורה רח' שדרות העצמאות 23 בת ים

"תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם"

סדר ט"ו בשבט כמנהג יהודי תורכיה

כפי שנדפס בספר EL GID PARA EL PRATIKANTE
ע"י מורנו ורבנו **רבי ניסים בכר** זצ"ל
נדפס לראשונה באיסטנבול בשנת תשי"ט (1959) אח"כ תורגם לכמה שפות
וכעת תורגם קטע זה מתוכו לעברית

ט"ו בשבט זה 15 לחודש שבט יום ראש השנה לאילנות, חג של כל הצמחים אחרי תקופת חורף של קור וסופות עזות, ושכל עץ איבד את עליו הירוקים, העצים החסרים כל רוח וחיות, פתאום ביום זה מתעוררים לחיים משנתם העמוקה. ליל ט"ו בשבט מזכיר לכל יהודי שגר בגולה את האביב בארץ ישראל, ארץ הקודש. ט"ו בשבט זה גם הסמל של לידת עם ישראל בארץ אבותיו, לכן ביום הזה בתפילות לא אומרים תחנון כי זה יום של שמחה.

הסדר שנוהגים בט"ו בשבט פה בעירנו

(איסטנבול - תורכיה)

- [1] בליל ט"ו בשבט אחרי שגומרים את הסעודה ומברכים ברכת-המזון, מביאים אל השולחן כל מיני פירות עץ ופירות אדמה. ובפרט צריך שיהיו על השולחן: חיטה, זית, תמר, גפן, תאנה ורימון. שהם משבעת המינים אשר נשתבחה בהם ארץ ישראל.
  - [2] אם בני המשפחה בקיאים בקריאת תהילים, קוראים בספר תהילים חמשה עשר פרקי "שיר המעלות" (מפרק ק"כ "שיר המעלות אל ה' בצרתה לי" עד פרק קל"ד "שיר המעלות הַגְּהָ ברכו את ה'") ובסוף כל פרק מברכים על פרי אחר, וכדלהלן.
  - [3] לכל אחד ואחד שנמצא ליד השולחן נותנים לברך על אחד המינים, והוא מברך בקול רם וכולם עונים "ברוך הוא וברוך שמו" ו"אמן". אך אינו מתכוון לברך בשבילם כיון שכל אחד יברך כשיגיע תורו.
- כל אחד שבירך פעם אחת על איזה פרי של העץ, כמובן, אינו צריך לברך "בורא פרי העץ" על כל פרי שנמצא על השולחן. כמו כן על כל פרי של אדמה, אחרי שהוא בירך פעם אחת "בורא פרי האדמה" אין צורך לברך שוב על שאר פירות האדמה שנמצאים על השולחן.

וכך הוא סדר הברכות:

[א] כולם ביחד לוקחים עוגה בידם ומברכים: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם בורא מיני מזונות".

[ב] בעל הבית לוקח זית ואומר את הברכה: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם בורא פרי העץ". ואומרים כולם: "בניך בשתילי זיתים סביב לשלחנך".

[ג] לאחד המסובים אשר נמצא ליד השולחן נותנים תמר (אם יש בעיר) ואומר את הברכה: "בורא פרי העץ". ואומרים כולם: "אמרת אעלה בתמר אחזה בסנסניו".

[ד] נותנים לאחד שנוכח ליד השולחן ענבים או צימוקים והוא אומר את הברכה: "בורא פרי העץ".

[ה] כולם ביחד מוזגים יין בכוס ואומרים את הברכה: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם בורא פרי הגפן".

[ו] לאחד המסובים בשולחן נותנים תאנה, ואומרים כולם בשירה את הפסוקים משיר השירים: "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו". "התאנה חנטה פניה והגפנים סמדר נתנו ריח, קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך". [לגבי אכילת התאנה, בתקופה זו שהתאנים נגועות

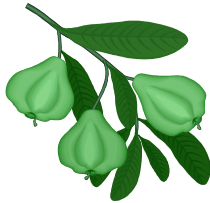
בתולעים, ראה בהמשך החוברת מאמר מורחב. אפשר לומר את הפסוקים גם בלי לאכול תאנה]

[ז] נותנים רימון לאחד מהיושבים סביב לשולחן, ולפני שהוא מברך עליו אומרים כולם את הפסוק משיר-השירים:

"בחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה בפלח הרימון רקתך מבעד לצמתך". אחר כך הוא מברך על הרימון ואוכל.

[ח] לפני שמברך אחד המסובים על התפוח עץ, אומרים כולם את הפסוק משיר-השירים: "כתפוח בעצי הזער כן דודי בין הבנים בצילו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחיבי". אחר כך הוא מברך על התפוח ואוכל.

[ט] לפני שמברך אחד המסובים על האגוז, נוהגים לומר את הפסוק משיר-השירים: "אל גנת אגוז ירדתי לראות באפי הנחל לראות הפרחה הגפן הנצו הרמונים. לא ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמי נדיב". אח"כ הוא מברך על האגוז ואוכל.

[4] אחרי שברכו את כל הברכות על הפירות הנו"ל, מחלקים משאר הפירות לכל אלה שעדיין לא ברכו "בורא פרי העץ". כגון: שקדים, אגוזי לוז, תפוזים וכו'. והם מברכים בקול רם.

[5] אחרי שחילקו את כל מיני פירות העץ, מתחילים לחלק את פירות האדמה - כגון: אנוס, בונה, גזר, וכו' וכל אחד מברך לבדו את הברכה: "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הָאָרֶזֶה".

[6] באותו מעמד נוהגים להביא אתרוג או לימון להריח, ולפני שמריחים מברכים: "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַנּוֹתֵן רִיחַ טוֹב בְּפִירוֹת".

[7] אחר שבירכו את כל הברכות, כל בני המשפחה טועמים מכל הסוגים והמינים.

[8] מביאים בירה (שהיא עשויה משעורה) או משקה אחר ומברכים: "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדַבְּרוֹ".

[9] בסוף הטקס מברכים ברכה אחרונה. [מי שאכל כמות (כ-30 גרם) מהפירות של שבעת המינים מברך "על העץ ועל פרי העץ". ומי שאכל כמות של עוגה (כ-30 גרם) מברך "על המחיה". ומי שאכל כמות (כ-30 גרם) מפירות שאינם משבעת המינים, או ששתה בבת אחת רביעית (כ-86 מ"ל) מבירה או משאר משקאות קלים, מברך "בורא נפשות".

מכת הארבה בט"ו בשבט

אם נתבונן ונחשב את התאריכים, נמצא ש"מכת ארבה" במצרים היתה בט"ו בשבט. שהרי לכל מכה מעשר המכות הוקצב חודש, שלשה שבועות של התראה, שהיה משה רבינו מתרה יום יום בפרעה שאם לא ישחרר את עם ישראל תבוא המכה הבאה, ועוד שבוע ימים שהיתה המכה בעצמה. ומכת בכורות הרי היתה בט"ו בניסן, ומכת חושך באיזור פורים [לכן חשב המן הרשע שזה תאריך מתאים לעשות חושך וצרות ליהודים, כי פושעי ישראל מתו בשלשת ימי האפילה, אולם הוא לא זכר את הפסוק 'ולכל בני ישראל היה אור במושבותם', ואכן לבסוף התקיים בהם 'ליהודים היתה אורה ושמחה' - אליה רבה בהלכות פורים סי' תרצ"ג]. אם כן, מכת הארבה הסתיימה בדיוק בט"ו בשבט, ואז היו העצים במצרים קרחים מענפים ועלים בעקבות הארבה שכירסם אותם.

המהר"ל בספר גבורות ה' מבאר בדרך הדרוש, שעשר המכות הם כנגד עשרה מאמרות שברא בהם הקב"ה את העולם. למשל: מכת חושך היא כנגד "ויאמר אלוקים יהי אור" להוכיח לפרעה ולכל העולם שהבורא יתברך ברא את האור והוא שולט עליו. ומכת הארבה היא כנגד 'עץ פרי עושה פרי' כי הארבה שונה משאר התולעים המזיקים את הפירות, שהארבה מזיק לפירות וגם לעצים עצמם, ובזה הראה הקב"ה את שליטתו על הצומח.

לפי זה, הזמן המתאים ביותר למכת הארבה היה בט"ו בשבט, שהוא היום המיוחד של העצים בחנטת הפירות. ולישראל הוא יום טוב, אך למצרים אויבי ישראל היה זמן זה לרעה ובמיוחד בנושא זה. (חזון למועד).

מעיינות החכמה נפתחים בט"ו בשבט

האדמו"ר מגור זצ"ל בעל חידושי הרי"ם כותב בספר "הזכות": אפשר להכיר בחידושי תורה שנאמרו קודם ט"ו בשבט ולאחר ט"ו בשבט. בחודש שבט מגישים מן השמים חידושי תורה מה שהאדם יחדש כל ימות השנה. וזה נרמז בפסוק (דברים א', ג-ה) ועדיין הדברים חיים וקיימים בכל נפש מישראל, שנפתחים בו מעיינות באר [ביאור] התורה, מאחר שתלתה התורה זה בעשתי עשר חודש [הוא חודש שבט שהוא החודש ה-11 מניסן].

עץ השדה - רומז לעץ החיים שהיא התורה "עץ חיים היא למחזיקים בה".

הגזע - רומז לתורה שבכתב, שהיא הבסיס והיסוד לתורה שבעל פה.

הענפים והפירות - רומזים לתורה שבעל פה, וחידושי התורה.

וכשם שהאילן מבלבל בט"ו בשבט, כך גם בחלק הרוחני, חידושי התורה מושפעים על האדם בט"ו בשבט.

ולכן בחר משה רבינו לבאר את התורה לעם ישראל דוקא בחודש שבט.

חכמה בזכות פירות ארץ ישראל

אמרו חז"ל "אזכרה של ארץ ישראל - מחכים". ולא רק השהייה בארץ ישראל מועילה, אלא גם אכילת פירות ארץ ישראל יש בה סגולה רוחנית לתורה וקדושה.

ולכן בברכת "מעין שלש" שמברכים אחרי אכילת פירות ארץ ישראל אומרים: "והעלנו לתוכה... ונברך עליה בקדושה ובטהרה" כי אחרי שנאכל מפירותיה תתווסף לנו קדושה וטהרה.

וזה נאמר במיוחד כאשר היה בית המקדש קיים, כי אז קדושת פירות ארץ ישראל היתה יותר מהמן, וגם טעמם היה יותר מהמן. ומשום כך ירד המן רק במדבר ולא בארץ ישראל (שער החצר בשם ילקוט הרועים).

ולא לחינם המנהג לאכול בט"ו בשבט בעיקר מפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל, (וכפי שכתב בספר 'מועד לכל חי' לרבי חיים פלאג'י זצ"ל), ובפרט לפי מה שביארנו לעיל שחכמת חידושי התורה ניתנת ביום זה.

האתרוג בט"ו בשבט

בספר בני יששכר כתב: יתפלל בט"ו בשבט על אתרוג כשר ויפה ומהודר שיצטרך למצוה.

רבי יצחק רחמים ניסים פלאג'י בנו של רבי חיים פלאג'י זצ"ל כותב בספר 'יפה ללב': "אתרוג, אחר עשיית מצוותו [בסוכות] עושים אותו מרקחת, כדי להעלותו על השלחן בליל ט"ו בשבט בכלל כל הפירות, שיברכו עליו אנשי הבית. ומעלה גדולה אם היא אשה הרה ללדת, וגם שיתן ממנו למקשה לילד, שאומרים שהיא סגולה שתלד ברווח ולא בצער, ויבוא הוולד בר קיימא לחיים טובים ולשלום.

הדמיון בין האדם לאילן

"כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה"

חינוך הילדים מקטנותם - כך הוא טיבעו של העץ, שכאשר הוא קטן, הגזע רך וקל ליישר אותו. וזאת על ידי הצמדתו למקל אחר ישר.

כך הוא בחינוך הילדים, ככל שנקדים לחנך אותם וליישר אותם בקטנותם, נוכל יותר בקלות לגדלם בדרך ישרה וטובה. וזאת על ידי שנצמיד אותם לחכמים וצדיקים, ולחברים טובים וישרים.

מעקב וטיפוח הילד - גם אחרי שנטעו את השתיל באדמה, עדיין לא נגמרה המלאכה. העץ זקוק עדיין לטיפול ופיקוח תמידי, השקיה, גיזום וכו'.

כך הילדים, גם אחרי שהשקענו בתחילת דרכם לחנכם, עדיין המלאכה עוד לפנינו, לראות שאכן הם ממשיכים כפי שחונכו ע"י ההורים. וכמובן שיש לעשות זאת בדרכי נועם, "חֲנוּךְ לְנֶעֶר עַל פִּי דָרְכָו".

ותפקידם של הבנים, גם בנערותם, להיות מחוברים תמיד להוריהם והשפעתם הרוחנית, עד לגדילתם והיותם לאיש. כמו שהפירות צריכים להישאר בעץ עד לבישולם, ואם ינתקו אותם לפני כן יהיו בוסר. "בַּיּוֹם כִּשְׁתְּלֵי זֵיתִים סָבִיב לֶשׁ לְחֻנּוֹךְ".

לימוד תורה - העץ זקוק תמיד למים, כדי להמשיך לחיות ולפרוח, ולא להתייבש.

כך האדם, זקוק ללימוד התורה הקדושה, שנמשלה למים, "אין מים אלא תורה" כדי להרוות צימאון נפשו שלא תתייבש ח"ו.

וכמו שהעץ זקוק למים בתמידות, כך יש ללמוד תורה בקביעות בכל יום, אם מעט ואם הרבה.

גאולה - בימי החורף, נושרים העלים מן העץ, והרי הוא קרח ויבש, מלבד הגזע. ולמרות שזה זמן רב שהעץ נראה כך, אין ייאוש, כי יגיעו ימי האביב והאילן יפרח ויקבל חיות.

כך עם ישראל, למרות הזמן הרב שעובר עליהם בחשכת גלותם, אינם מתייאשים, אלא מצפים שיגיעו ימי הגאולה וישבו עם ישראל לגדולתו כבתחילה.

הפצת תורה - עץ שעושה פירות, יש לו ערך רב יותר מעץ סרק.

כך האדם צריך להשתדל לעשות 'פירות' רוחניים, בזה שילמד תורה ומצוות גם לאחרים, [כל אחד לפי כישרונותיו ויכלתו, אם מעט ואם הרבה].

ענווה - רק כאשר הגרעין נמצא עמוק באדמה, ונרקב, אז מתעורר בו כח הצמיחה ונעשה לבסוף עץ גדול.

כך האדם, רק כאשר הוא עניו ואינו מתגאה, אז יוכל להיות אדם מיוחד ונעלה. השתדלות וביטחון - כאשר האדם שותל את העץ, הוא עושה בזה את השתדלותו המועטה, ובוטח בה' יתברך שיעשה לו את העיקר, להצמיח את העץ ולהוציא פירות.

כך הוא בכל עסקי פרנסתו של אדם, שאינו צריך להשתדל מידי ולעבוד יומם ולילה, אלא יעשה מעט השתדלות, וה' יתברך יתן את ברכתו והצלחתו.

צניעות - הפרי עטוף בדרך כלל בקליפה.

ודבר זה רומז כי על האדם להתלבש בצניעות ובכבוד.

בעת שמגישים לנו את שפע הפירות המגוונים והיפים, נתבונן על הרכבו, גידולו, והתפתחותו של כל פרי, ונראה את החכמה האלוקית העליונה הטבועה בצומח ובבריאה כולה. שברא הבורא כדי להננות את בני האדם.

סוגי הפירות - סוגי בני אדם

בשבעת המינים שהשתבחה בהם ארץ ישראל, ישנם שלושה סוגי פירות האילן: א. "גפן ותאנה" - שגם הפרי הפנימי וגם הקליפה החיצונית נאכלים. ב. "רימון" שרק תוכו נאכל ולא הקליפה. ג. "זית ותמר" - שהפרי החיצון נאכל והגרעין הפנימי לא נאכל.

זה רומז על שלושה סוגי אנשים: א. בעלי תשובה מאהבה [שחזרו בתשובה מאהבת השם] שעליהם אמרו חז"ל שגם העבירות שעשו בעבר נהפכות להם לזכויות, וזה דומה לגפן ולתאנה שגם הקליפה נאכלת כמו האוכל. ב. בעלי תשובה מיראה [שחזרו בתשובה מפחד העונש] שעליהם אמרו חז"ל שהזדונות שעשו נהפכות לשגגות. שאמנם יש פסולת, אבל כח הקדושה והטוב גובר על הצד הרע. וזה דומה לזית ותמר, שהאוכל נראה מבחוץ ומסתיר את גרעין הפסולת. ג. החוטאים שעדיין לא שבו, וגם במצוות שהם עושים הם מתכוונים למטרות של כבוד וכדומה, ולא לשם שמים. והם כמו הרימון, שאומנם יש בו אוכל אבל הקליפה גוברת עליו ומסתירה אותו. וכן אצל אנשים אלו, צד הרע גובר על צד הקדושה.

אנו צריכים להשתדל להיות מאותם ששבים מאהבה, ולפחות לשוב מיראה. וגם אם לא זכינו עדיין לזה, ובתחומים מסויימים אנו בגדר חוטאים ח"ו - אל לנו לשכוח שהפנימיות שלנו טובה ונשתדל להגביר אותה על החיצונית, עד שנזכה להיות מתוקנים כראוי.

יש הנוהגים על פי הקבלה (ספר פרי עץ הדר בשם רבנו חיים ויטאל) להקפיד בט"ו בשבט על אכילת פירות משלושה סוגים אלו:

1. פירות שאין להם קליפה מבחוץ, ולא גרעין קשה מבפנים. (גם הגרעינים הקטנים שבתוכם אינם קשים כל כך) כגון: ענבים, תפוחים, אגסים, חבושים וכדומה. (והם פירות שרומזים לעולם הבריאה)
2. פירות שאין להם קליפה מבחוץ, אבל יש בתוכם גרעין קשה. כגון: זיתים, תמרים, דובדבנים, מישמש וכדומה. (והם פירות שרומזים לעולם היצירה)
3. פירות שיש להם קליפה קשה מבחוץ, ואין בתוכם גרעין קשה. כגון: רימונים, אגוזים, שקדים, ערמונים (קסטניא) וכדומה. (והם רומזים לעולם העשיה).

הרב דב קומבור שליט"א

במה האדם חשוב יותר מהמלאך?

- הידעת שאתה, כן אתה, יותר חשוב ממליארד סינים וכל הגויים ביחד.
- הידעת שאתה נזר הבריאה.
- הידעת שאתה בעל כוחות עצומים יותר מכל נברא אחר (ובדבר מסויים אף יותר ממלאך).
- הידעת שאתה יכול לגרום לירידת גשמים.
- הידעת שאתה יכול לרפאות חולים.
- הידעת שאתה יכול לגרום לפירות של שנה הבאה שיהיו מתוקים יותר.
- הידעת, הידעת, הידעת שהכל, אבל הכל תלוי בנו, בעם ישראל.

בט"ו בשבט נוכל ללמוד וללמד לעצמנו ולכל הסובבים אותנו, מה אנחנו ומה תפקידנו בבריאה, ע"פ הדברים שיובאו בהמשך, ובעזרת ה' אקווה שהמסר יובן ושלא תצא תקלה או אי הבנה מתחת ידינו.

רמז נפלא בתפוח

אם תחצו את התפוח לרוחבו תמצאו שרמוז בו שם ה' :

- י = 10 - עשרה נקודות בצבע ירוק בהיר מופיעות בעיגול בכל חצי של התפוח.
- ה = 5 - חמישה תאים לגרעינים. [אך מספר הגרעינים עצמם אינו קבוע בכל התפוחים]
- ו = המקל שבראש התפוח דומה לאות ו.
- ה = 5 - חמישה עלים בתחתית התפוח.

רמז נפלא בגרעינים

כידוע, סדר הקדימה לברך על פירות משבעת המינים הוא כך: זית, תמר, גפן [ענבים], רימון. (שולחן ערוך או"ח סימן ריא סעיף ד')

ויש לזה סימן מעניין כדי לזכור את הסדר, לפי סדר ריבוי הגרעינים או הגרגרים של הפירות הללו.

1. זית - יש בו גרעין אחד.
2. תמר - יש בו גרעין אחד שנראה כמחולק לשנים.
3. ענב - בדרך כלל יש בו יותר מגרעין אחד [בענבים עם חרצנים].
4. תאנה - יש בה הרבה גרעינים.
5. רימון- יש בו יותר גרעינים מהתאנה.

פוטנציאל עצום

בכל פרי הגדל בעץ ישנם גרעינים רבים שכל אחד מהם ראוי לצמיחה, וניתן לגדלו לעץ גדול ויפה עם ענפים עלים ופירות, עם כל הויטמינים והמינרלים שהפרי מצטיין בהם. פוטנציאל כה עצום טמון בגרעין כה קטן! וכל זה מכח ציווי הבורא יתברך בזמן בריאת העולם, שציוה על הארץ להוציא "עץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ" כלומר עץ שעושה פירות בדיוק כמו הזן המיוחד שלו "אֶשֶׁר זָרְעוּ בוֹ" כלומר שבתוך הפרי יהיו זרעים להצמיח עצים נוספים.

תהליך צמיחתו של העץ, דומה מאד לנס תחיית המתים. הגרעין שבתחילה 'נקבר' באדמה [נזרע] אחר כך 'נפטר' לעולמו [לפי דברי המדענים, הגרעין עובר תהליך של תרדמה עד בא הגשמים] ולבסוף 'קם לתחיה' [צומח] ומתפתח לעץ נושא פירות.

הרב גדי לוי שליט"א

"האדם עין השדה"

מצאנו בחז"ל הרבה משלים שנמשלו עם ישראל לשבעת המינים ולפירות האילן, ומטרת חז"ל שנתבונן ונלמד את מעלת עם ישראל:

א. חיטה- ישראל נמשלו לחיטים, שנאמר (שיר השירים ז, ג) בטנן ערימת חטים, כי כל ערימה בפני עצמה היא דבר חשוב שבעל השדה מונה אותה לומר כך וכך ערימות יש לי, כך כל אחד ואחד מישראל הוא דבר חשוב בפני עצמו. [כלי יקר פ' שמות פרק ל] רואים מכאן כמה גדולה אהבת הקב"ה לכל אחד ואחד מעם ישראל וממילא נבין כמה צריכים אנו לאהוב את הקב"ה ולעשות רצונו. וכמו שדורשים בעלי המוסר על הפסוק "ואהבת את ה' אלוקיך" ששואלים איך אפשר לצוות לאהוב הרי זה דבר ברגש? ותירצו שלכן נסמכה ברכת "אהבת עולם" בשחרית ובערבית לפני קריאת שמע, כי אחרי שרואים כמה גדולה אהבת ה' לכל יהודי באשר הוא, בכאלו תארים של "אהבת עולם אהבתנו" שהכוונה לאהבה בלי סוף ו"הבוחר בעמו ישראל באהבה" שהקב"ה בחר בנו מכל העמים רק בגלל אהבתו אלינו, וכל הגאולה העתידה תהיה רק בגלל שה' אוהב אותנו כמו שאומרים בתפילת העמידה "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה" וא"כ אחרי שהאדם קורא ומבין כמה ה' אוהב אותו ואפילו שאין סיבה לכזאת עוצמה של אהבה, וודאי שיתעורר מיד לאהוב את בוראו ויקיים בכוונה ובאהבה מצוות אהבת ה' ויאמר "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך".

ב. שעורה- כתוב בפרשת "וארא" פרק ט פסוקים לא-לב "והפשתה והשעורה וְכַפֶּתֶה כי השעורה אביב וגו' והחיטה..לא יָכֹחוּ כי אפילות הנה" ופירש רש"י שהפשתה והשעורה נשברו במכת הברד "כי השעורה אביב" כלומר כבר גדלה די הצורך והיא קשה, ולכן כשנפל עליהם הברד נשברו מיד. אבל "החיטה והכוסמת לא נשברו כי אפילות הנה" כלומר שהן רכות ועדיין לא התקשו, וממילא כשנפל עליהן הברד לא נשברו. ואמרו חז"ל: "לעולם יהיה האדם רך כקנה ולא קשה כארז" כי סוף כל הגאוותנים להישבר וליפול, ואילו זה שמשפיל ראשו ומכניע את עצמו הוא זה שיישאר לבסוף. וכמו שהגמרא (ביבמות קכא.) מספרת: שפעם אחת נסע רבי עקיבא בספינה בים והספינה נשברה ובסוף ניצל רבי עקיבא והגיע לחוף מבטחים. שאל אותו רבן גמליאל בני איך ניצלת? ענה לו: הזדמן לי קרש מהספינה וכל גל וגל שבא לפני נענעתי לו בראשי וכך ניצלתי. וביארו המפרשים שרבי עקיבא התכוון לרמוז דבר נוסף, שכל פעם שבא אדם והתנשא עלי הורדתי את ראשי וזה מה שהציל אותי. וכמו שהחיטה ניצלה רק בגלל שהיא הייתה רכה ולא עמדה בקושי ובהתנשאות כמו השעורה. ומכאן ילמד האדם כמה צריך לברוח ממידת הגאווה

שעד כדי כך אמר הקב"ה שהוא לא יכול להיות ביחד בעולם אחד עם הגאווותן ולכן חייב האדם לברוח ממידה זו ולהידיבק במידת הענווה שהשתבחו בה עם ישראל.

ג. גפן- נמשלו עם ישראל לגפן. כמו הגפן כשבעליה מבקשים שתשביח מה הם עושים עוקרים אותה ממקומה ושותלים אותה במקום אחר והיא משתבחת, כך בשעה שרצה הקב"ה להודיע ולפרסם את עם ישראל בעולם, מה עשה? עקרו ממצרים והביאם למדבר והתחילו להצליח שם וקיבלו את התורה [שמות רבה פ' כי תשא פרשה מד]. רואים מכאן שכל מטרת הקב"ה בהוציאנו ממצרים היתה כדי שנשביח ונעלה מעל כל האומות וכל זה ע"י קבלת התורה. וא"כ כמה טועים אותם שבמקום להחכים מתורתנו הקדושה הולכים ומתעסקים "בחכמות" הגויים, וחושבים שהתורה היא של הדור הקודם אבל בדור שלנו המתקדם זה כבר לא חשוב ח"ו וצריכים דבר חדש. אבל מכאן רואים שאדרבא התורה זה הדבר הכי חשוב והיותר חדש. וכמו שמספרים שרב אחד שאל איזה כופר מדוע הוא לא לומד תורה ובמקום זה מתעסק בחכמות הגויים? ענה לו שהוא מהדור החדש ולימוד תורה זה שייך לדור הישן והגיע הזמן להתחדש. אמר לו הרב אתה טועה! כי כתוב בהגדה של פסח "בתחילה היו אבותינו עובדי עבודה זרה ואח"כ קירבם המקום לעבודתו" וא"כ העבודה זרה היא הישנה ושל הדור הישן ואילו התורה היא הדבר היותר חדש. ולכן אנו צריכים לשמוח ולהתגאות שזכינו שיש לנו את התורה, ולשמוח שהקב"ה "בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו".

ד. תאנה- בני ישראל נמשלו לתאנים, כמו שכתוב (ירמיה כ"ד) "הראני ה' והנה שני דודאי תאנים", כמו שהתאנה צריכה להתייבש ולהימָתק בשמש כדי שלא תתקלקל, כך עם ישראל אם לא נמצאים הרבה ב"שמש" מתקלקלים מהר, והכוונה ל"תורה" שנמשלה לשמש [מלבי"ם הושע פרק א] וכמו שנאמר בפסוק בקהלת "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש" ופירש רש"י שכל השכר שיקבל האדם בעמלו אינו יתרון תמורת התורה שקרויה אור שנאמר במשלי "כי נר מצווה ותורה אור". לכן חייב כל אדם להימצא תמיד ב"שמש" דהיינו במקום התורה וכן להרגיל את בניו בלימוד התורה על מנת שלא יתקלקלו ח"ו.

ה. רימון- נמשלו עם ישראל לרימון, שנאמר: [שיר השירים ד,ד] "כפלח הרימון רקתך" ודרשו חז"ל [בסוף מסכת חגיגה דף כז.] "אל תקרי רקתך אלא ריקנים שבך שאפילו הריקים והפושעים שבעם ישראל מלאים מצוות כרימון. כלומר כמו שברימון יש כל כך הרבה גרעינים ואי אפשר לספור אותם כך האנשים הכי ריקים בעם ישראל ואפילו הפושעים מלאים מצוות כרימון, ולכאורה יש לשאול אם הריקים שבעם ישראל מלאים מצוות למה נקראים ריקים אלא אדרבא מלאים הם? אלא שהכוונה שריקים בחכמה ותורה אבל מלאים במצוות ומעשים טובים [ורמז לזה, שדרשו חז"ל בדווקא על המילה "רִיקָתְךָ" אל תקרי אלא ריקנין שהרִיקָה היא ליד המוח

לרמוז שאפילו אלו שריקים מחכמה הם מלאים במעשים טובים] ושמעתי בשם הרב דוד פוברסקי זצ"ל תירוץ אחר, שיתכן שאדם יעשה מצוות ובכל זאת יישאר ריק. שאם יעשה המצוות בלי כוונה ובלי התכלית שלשמה ה' רצה שנקיימה א"כ המצווה עדיין ריקה מהכוונה והתכלית ולכן עדיין נקראים ריקים [ובכל זאת עדיין חז"ל משתבחים בהם שלפחות יש להם מצוות רבות] ועתה נבין מה שאנו מבקשים בראש השנה "שנהיה מלאים מצוות כרימון" שלכאורה אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון? אלא שמבקשים אנו להיות מלאים במצוות ובחכמת התורה ושהמצוות יהיו עם הכוונה והתכלית האמיתית.

ו. **זית**- נמשלו עם ישראל לזית. לומר כמו שהזית אין עליו נושרים לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, אף עם ישראל לא יבטלו ולא יכחדו לעולם, לא בעולם הזה, ולא בעולם הבא. [גמרא מנחות נג:]

ז. **תמר**- נמשלו עם ישראל לתמר. כמו שתמר זו אין לו אלא לב אחד אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים. [גמרא סוכה מה:] ופירש רש"י [שם] שהכוונה שלתמר יש כעין מוח בגזע האמצעי בלבד ואינו מתפשט לכל הענפים כמו בשאר עצי הפרי כך עם ישראל כל ליבם נתון רק להקב"ה. ומכאן נלמד כמה צריכים אנו לייחד מחשבתנו וליבנו רק להקב"ה וכמו שכתוב "וַיִּחַד לִבְנֵי לֵאחָבָה וְלִירָאָה אֶת שִׁמְךָ" וכמו שמספרים על רבנו ישראל מאיר הכהן "החפץ חיים" כשנפטר בנו [ל"ע] אמר בשעת ההלוויה שעד עכשיו היה ליבו מחולק באהבה לשניים חצי להקב"ה וחצי לבנו, אבל עכשיו כל ליבו נתון רק להקב"ה וכמובן שאלו דרגות מיוחדות של צדיקים אך אנו הקטנים נלמד כמה רחוקים אנחנו מייחוד לב להקב"ה. ופשוט שלא הכוונה לאלו הטועים לומר כששואלים אותם למה אתה לא עושה מצווה זו והרי זה ציווי ה'? אז עונים: עזוב אותי אני "דתי בלב" וזה ממש כמו שמספרים על אחד שאשתו אמרה לו אתה אוהב אותי? ואמר לה בטח! אז אמרה לו תעשה לי כלים בבקשה, אז ענה לה: לא, לא הבנת, אני אוהב אותך בלב אבל לא עד כדי כך... וודאי שאדם כזה לטיפש ייחשב שהרי אהבה אמיתית וייחוד לב זה לעשות את רצון הנאהב ולא להמרות את פיו וח"ו לא לצער. וא"כ ייחוד לב ואהבה כלפי הקב"ה מתבטאת ע"י קיום המצוות והתפילות ולימוד התורה הקדושה.

ח. **אגוז**- נמשלו עם ישראל לאגוז. כמו שאגוז זה אתה רואה אותו בקליפתו כאילו כולו עץ, ולא ניכר שיש בתוכו דבר, וכשאתה פוצחו אתה מוצא שהוא מלא מגורות מגורות של אוכלים. כך עם ישראל צנועים וענוותנים במעשיהם ואין התלמידים שבהם ניכרים, ואינם מתפארים להכריז על שבחם, אבל כשאתה בודק אותם אתה מוצא אותם מלאים בחכמה. [רש"י שיר השירים פרק ו]

ט. **תפוח**- נמשלו עם ישראל לתפוח. כמו שעץ התפוח הפרי קודם לעלים, אף ישראל הקדימו "ועשה לנשמע" [גמרא שבת פח.] ופירש רש"י [שם] שכך דרכו של עץ

התפוח שחניטת פירותיו קודמת ליציאת עליו ולא כמו שאר האילנות. ובכך השתבחו עם ישראל שהקדימו ואמרו קודם נעשה את רצון ה' עוד לפני ששמעו מה רצון ה' ולא כמו שאר אומות העולם שכאשר הקב"ה שאל אותם אם רוצים לקבל את התורה, שאלו מה כתוב בה? אמר להם "לא תגנוב". אמרו אנו מצטערים איננו יכולים לקבל תורה כזאת כי יש לנו "הלכה" שאסור ללכת ד' אמות בלי "נטילת ידיים" כלומר בלי ליטול ולגנוב משהו בידיים... אבל עם ישראל לא שאלו כלל את הקב"ה מה כתוב אלא מיד אמרו "נעשה ונשמע". נושא זה של "נעשה ונשמע" טעון חיזוק בימינו כששומעים פסקים והלכות מגדולי הדור שלא ידענו צריכים אנו מיד לקבל ולעשות ואח"כ רק לנסות להבין.

י. גן פירות- נמשלו עם ישראל לגן העושה פירות יפים ומשובחים, כמו שכתוב (שיר השירים ו, ב) "דודי ירד לגנו", כך עם ישראל מעשיהם הטובים נחשבים לפני השי"ת כמו פירות יפים ומתוקים. [שפתי צדיקים במדבר פ' בלק]

יא. ארבעת המינים- נמשלו עם ישראל לאתרוג. כמו שאתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח, כך עם ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה וגם מעשים טובים. נמשלו עם ישראל לכפות תמרים (עץ התמר). כמו שבתמרה זו יש בה טעם ואין בה ריח כך בעם ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים. נמשלו עם ישראל לענף עץ עבות (הדס). כמו ההדס שיש בו ריח ואין בו טעם, כך עם ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם מעשים טובים ואין בהם תורה. נמשלו עם ישראל לערבי נחל (ערבה). כמו הערבה שאין בה טעם ואין בה ריח, כך עם ישראל יש בהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים. ומה הקב"ה עושה להם? לאבדם אי אפשר אלא אמר הקב"ה יקשרו כל המינים אגודה אחת והם מכפרים אלו על אלו. [ויקרא רבה פרשת אמור פרשה ל]

בספר טעמי המנהגים תמה, מדוע נקרא ט"ו בשבט בלשון המשנה "ראש השנה לאילן" ולא נאמר ראש השנה לאילנות כפי שבאמת הוא ראש השנה לכל סוגי האילנות?
ומבאר בשם ספר בני יששכר, שיש בזה רמז על האילן המיוחד שעליו נאמר בתורה "פרי עץ הדר" שהוא האתרוג. וביום זה של ט"ו בשבט שהוא ראש השנה לאילנות, הוא זמן מתאים להתפלל שבחג הסוכות יזמן

מצב התאנים בתקופתנו

הקדמה

הכלל ההילכתי קובע, כי כל תולעת שהיא קטנה וזעירה מאד, ומחמת גדלה הקטן אי אפשר לראותה בעין רגילה אלא במגדלת וכדו', אינה נכללת באיסור אכילת תולעים ושרצים, ואין איסור באכילתה. וכמו כן אין חיוב לבדוק ולחפש תולעים בגודל כזה.

לעומת זאת, ישנם תולעים וחרקים שהם בגודל שניתן לראותם, אך קשה לשים לב להימצאותם מחמת שהם מסתתרים היטב בתוך בשר הפרי, או שצבע התולעת דומה מאד לצבע הפרי, לכן לא מבחינים שיש שם תולעת. תולעים אלו אסורים באכילה! לכן בפירות נגועים, יש לברר את דעת המומחים כיצד לבדוק ולחפש את התולעים, ואין להסתפק בהסתכלות רגילה.

תאנים יבשות

רבי יצחק מולכו זצ"ל שהיה מרבני שלוניקי לפני יותר ממאתיים שנה, כותב בספרו "אורחות יושר" (פרק יח) כי תאנים יבשות רוב רובם הם מתולעים אבל יכול לבדוק ולאכול. וכמובן זה היה המצב בזמנו, ובכל תקופה יש לברר את המצב ואת דעת המומחים.

בתאנים יבשות ישנן שתי סיבות המקשות לראות את התולעים:

1. התולעים דומות מאד לנימים של התאנה וקשה להבדיל ביניהם.
  2. התאנה מתייבשת ומצטמקת על התולעים ו"נועלת" אותם.
- לשם ניסוי, אפשר לפתוח תאנה ולהשרות אותה במים רותחים למשך כמה דקות. הנימים היבשים מתרככים ונפתחים, ואז התולעים שוקעות או צפות במים.

תוצאות מדאגות

בבדיקה שערכנו בשנים שעברו, נמצאו בתאנה אחת ארבע תולעים צפות ועוד שתיים שוקעות במים. יש לציין שלפני כן נפתחה התאנה ולא הצלחנו לראות בה שום תולעת. וכך שמענו מכמה ידידים שעשו ניסוי זה ומצאו כמה תולעים בתאנה אחת! (לא התייחסנו כאן לתאנים טריות שהן ג"כ נגועות אך קצת פחות. ראה אופן בדיקתן בספר בדיקת המזון כהלכה)

קטע עיתונות שצוטט בספר בדיקת המזון

בדיקה מעבדתית של פירות מיובשים, שנערכה ביוזמת עיתון מעריב לקראת ט"ו בשבט תשנ"ט (1999) העלתה מסקנה חד משמעית שאומצה ע"י מהנדס המזון הראשי של משרד הבריאות מר דניאל רייכמן:

"הפירות שנבדקו אינם ראויים למאכל אדם, מחמת ריבוי החרקים המצוי בהם. יש לציין שהפירות נרכשו ברשתות השיווק הגדולות בשכונות יוקרתיות. רוב הממצאים נמצאו בתאנים יבשות (דבלים) שהן הרגישות ביותר מבין הפירות היבשים. באחת הדוגמאות, נמצאו יותר מ- 50% של התאנים שבאריזה נגועות בחרקים - 13 מתוך 21 התאנים נמצאו נגועות. באריזה נוספת, 6 מתוך 22 נמצאו נגועות. באריזה זו נמצא זחל עש חי וחמישה זחלים מתים, ארבעה חרקי אורזית חיים וארבעה חרקי אורזית מתים, וכן בוגר מת של חיפושית התסיסה. בשתי אריזות נוספות של תאנים שנרכשו במרכול גדול, היו כל התאנים נגועות..."

ירידת הדורות

רבים שואלים: הלא בכל הדורות אכלו אבותינו ואבות אבותינו תאנים טריות וגם מיובשות לרוב, ומדוע נהיה המצב כ"כ גרוע?

רבינו חיים בן עטר זיע"א בפירוש "אור החיים" על התורה (ויקרא יא מג) כותב: "ומה גם בזמנים אלו, שנזהם האויר, והארצות כולן יחד, ואין לך גידולי קרקע שאין בהם מהשיקוץ. שומר נפשו ישמור את הדבר"

מדבריו יוצא כי יש לתופעה זו שתי סיבות:

1. מדור לדור מזדהם האויר יותר, וזה גורם להתרבות של החרקים.
2. יש קשר בין הארצות, בגלל יבוא של פירות שונים ממדינה למדינה. וכך עוברים החרקים של כל מדינה לכל הארצות המייבאות את סחורתה. ונוצר מצב שבכל מדינה 'מתארחים' חרקים של מדינות רבות.

הפיתרון

לאור האמור לעיל, בשנים האחרונות רבים נמנעים מלאכול תאנים יבשות. מי שבכל זאת חושב לאכול תאנים, יבדוק בדיקה יסודית.

בספר בדיקת המזון כהלכה מובא אופן סדר הבדיקה:

בדיקה חיצונית: מתבוננים בצד החיצוני של התאנה, אם ישנם גרגרים לבנים כעין גרגרי חול, בודקים אם הם מתנועעים בתנועה איטית [שאז התאנים נגועות בחרקים מסוג 'אקריות' ואין אפשרות להיפטר מהן, לכן אין לאוכלן]

שטיפה: שוטפים את התאנה תוך כדי שפשוף, גם בקפלים ומאחורי העוקץ המקופל על הפרי.

הסרת איזור הפתח: מסירים בסכין את איזור הפתח שבצד הרחב של התאנה, משום שלפעמים מסתתרת שם 'צירעת התאנה'. [ובעינינו ראינו זאת בבדיקה יסודית]

בדיקה פנימית: חוצים את התאנה, ובודקים ממול אור חזק כגון מנורה או חלון מואר. אם מבחינים בגוף זר, בודקים אם הוא חרק ומוציאים אותו.

רצוי להסיר איזור שחור בתוך התאנה, היות ואין אפשרות לבדוקו.

כיצד מברכים?

נפרט כאן כמה מיני פירות שיש הטועים בבירכתם מה לברך עליהם.

▪ אבוקדו - ברכתו בורא פרי העץ.

למרות שבדרך כלל הוא נאכל כסלט, או בתוך סלט ירקות, הוא עצמו גדל בעץ וכשאוכל אותו לבדו מברך עליו בורא פרי העץ. [ואם אוכל אותו בתוך ארוחת לחם, אינו מברך עליו, כיון שברכת הלחם פטרה אותו כמו כל הדברים שבתוך הסעודה].

▪ אנוס - ברכתו בורא פרי האדמה.

בדרך כלל הוא נאכל בקינוח עם פירות, ומשום כך רבים טועים לחשוב שהוא פרי העץ. אמנם באמת זו טעות משום שגזעו של העץ נופל בסוף העונה ומתחלף כל שנה [כמו עץ הבונה]. והוא דומה בזה לירק ואינו נחשב עץ ואפילו שיש לו גזע. לכן מברכים עליו בורא פרי האדמה.

▪ סברס - ברכתו בורא פרי העץ.

אף על פי שהוא גדל בעץ סרק [עיין שו"ע סימן רג' סעיף ד'], כיון שהפרי שלו טוב וחשוב מברכים בורא פרי העץ. ובפרט שכיום הרבה נוטעים אותו בשביל פירותיו כמו עץ רגיל.

▪ פפאיה - ברכתה בורא פרי האדמה.

למרות שהעץ גבוה ונשאר למשך כמה שנים, ישנם פוסקים רבים הסוברים שאינו נחשב עץ, כיון שבדרך כלל עצים אינם מוציאים פירות מיד בשנה הראשונה, ועץ זה מוציא פירות בשנה הראשונה כמו ירק. וגם הגזע שלו חלול ושונה משאר העצים. וכיון שיש בזה ספק, לכן להלכה יש לברך בורא פרי האדמה. [יש להעיר שעדיף לאכול פפאיה תוצרת חו"ל כגון פפאיה מיובשת המיובאת מטורקיה, מאשר פפאיה טריה מגידול של ארץ ישראל. כיון שאולי היא נחשבת עץ ויש הסוברים שיש בה חשש ערלה].

▪ אגוז קשיו - ברכתו בורא פרי העץ.

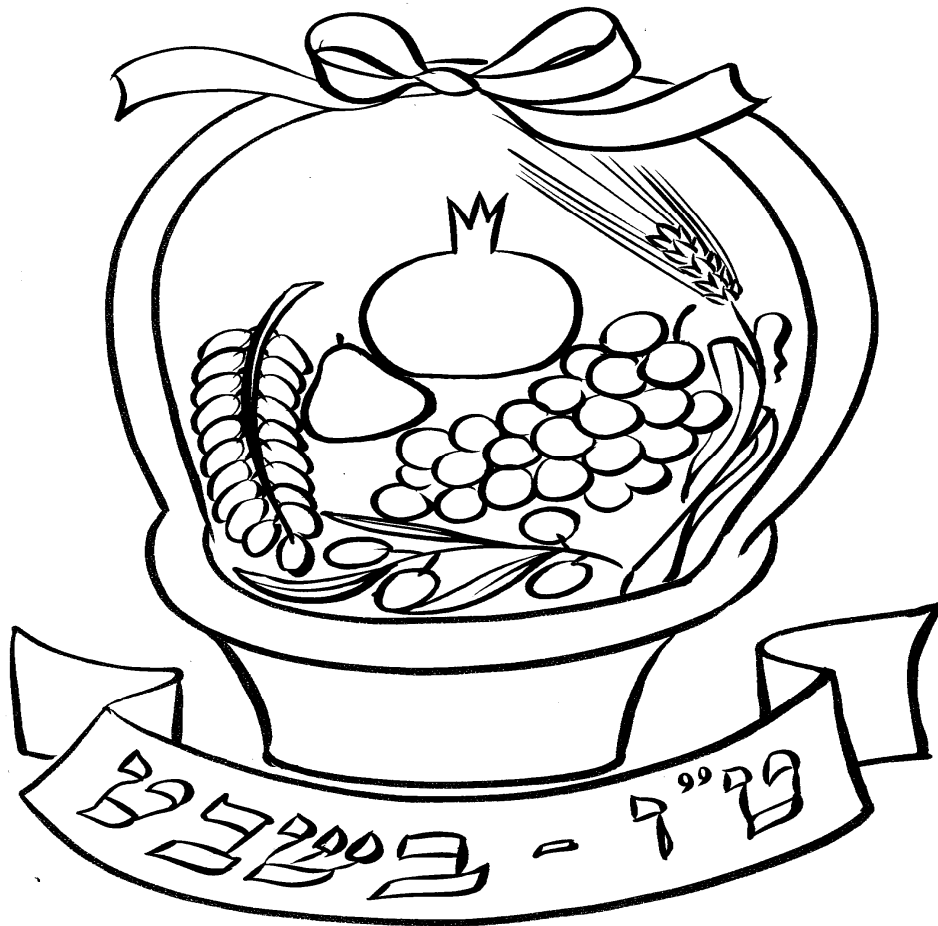
בעץ הקשיו גדלים יחד הפרי והאגוז, הפרי משמש לעשיית ריבה, ומעליו גדל אגוז הקשיו המוכר לנו.

ואמנם בעבר היו מגדלים את העץ בעיקר בשביל הפרי, והאגוז היה טפל, לכן היו מברכים על האגוז בורא פרי האדמה [עיין שו"ע סימן רב סעיף ו' לגבי קפריסין]. אבל כיום אגוז הקשיו הוא הפרי העיקרי והחשוב של העץ, לכן ברכתו בורא פרי העץ.

▪ לבבות דקל (פלאמיטו) - ברכתם בורא פרי האדמה.

תיאור: בראש הדקל צומח דבר רך שעתידי לצמוח לענף, ויש שקוצצים ואוכלים אותו כשהוא עדיין רך.

אף על פי שהם צומחים מעץ הדקל, לא מברכים עליהם בורא פרי העץ, כי הפרי העיקרי של הדקל הוא התמרים, והלבבות נחשבים כפרי טפל. ומברכים עליהם בורא פרי האדמה. [עיין באריכות בסוף ספר וזאת הברכה בבירור הלכה סימן לו] וכל זה רק בלבבות הנמכרות בקופסאות שימורים, כי הן באות ממטעים המיוחדים לכך (לדוגמא בברזיל ישנם מטעים מיוחדים לגידול הלבבות). [אבל לבבות מדקל המיועד לתמרים, ברכתם שהכל כמבואר בשו"ע סימן רד סעיף א']

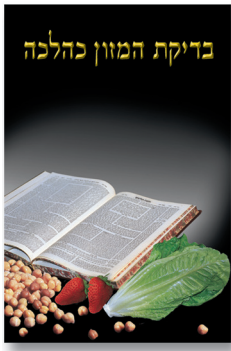

ט"ו בשבט ללא תולעים

על פי ספרי הרב משה ויא שליט"א "בדיקת המזון כהלכה"

מעודכן לשנת תשע"ו

1. פירות נקיים לא חייבים בדיקה מתולעים

קרבולה (לשטוף היטב)	לדר (באריזה סגורה)	אתרוג מסוכך	אבטיח
שזיפים מיובשים	מלון עגול	בננה	אבוקדו
שימורי אפרסקים	מנגו	בננה צ'יפס	אגוז אורן (צנובר)
שימורי משמש	פאפאיה מחו"ל	דובדבנים מיובשים	אגוז ברזיל
תפוז סיני מסוכך	(טרי, בשימורים ומיובש)	ללא חרצנים	אגוז מקדמיה
תפוח עץ (גם מיובש)	פסיפורה	(תוצרת ארה"ב בלבד)	אגוז פקאן בקליפה
	פקאן מסוכך ("פקאן סיני")	חבושים	אגס
	קוקוס (שלם וטחון)	(תוצרת חו"ל - צהוב חלק)	אגנס בשימורים
		חמוציות	

2. פירות שלעיתים נגועים טעונים בדיקה מתולעים

בגת הקילוף בודקים אם מצויים "קורי משי", פיורורים כהים או זחלים בקליפה או על האגוז, ואם האגוז או השקד נראה מכוסרם.	אגוזים ושקדים בקליפתם הקשה (אגוז מלך, בונדוק)
בודקים אותם משני צידיהם. אגוז בו נמצאו "קורי משי", סימני כרסום או נקב, חוצים ובודקים אותו מבפנים. אם נמצאה נגיעות פנימית ודאית, יש לחצות ולבודק את כולם מבפנים (גם אם לא נמצאה נגיעות, טוב לחצות כ-10% ולבודק בפנים).	אגוזי בונדוק קלופים ושקדים קלופים
בודקים משני צידי האגוזים אם יש "קורי משי", תולעים או פיורורים עגולים.	אגוזי פקאן קלופים
מנערים בתוך מסננת בעלת חורים גדולים על גבי משטח לבן ובודקים אם יש חרקים או תולעים בנשורת. בודקים את כל האגוזים משני צידיהם, ובפרט בקפלים, אם יש "קורי משי", תולעים או סימני כרסום.	אגוזי מלך קלופים
מנערים בתוך מסננת רשת (מסננת אורז) על גבי משטח לבן ובודקים אם יש חרקים קטנים בנשורת. שופכים את הנותר במסננת על משטח לבן ובודקים בין החתיכות.	אגוזים ושקדים קצוצים
בודקים את כל האגוזים מבחוץ. אגוז מכוסרם או מנוקב, חוצים ובודקים אותו בין שני החצאים. אם נמצאה נגיעות פנימית ודאית, יש לחצות את כולם. (מעט פיורורים חומים דקים בין החצאים הם שאריות הקליפה ולא נגיעות). [גם אם לא נמצאה נגיעות, טוב לחצות כ-10% ולבודק בין שני החצאים].	אגוז קשוי
קפואות (מלית): רצוי לטחון בבלנדר. טירות: משרים את האוכמניות במים עם מעט סבון נוזלי. מעבירים למסננת בעלת נקבים גדולים, שוטפים היטב במים זורמים וחוזרים על ההשריה והשטיפה שלוש פעמים ורצוי לטחון היטב. מיובשות: קשה לבודקם. לרכוש רק את המשווקות תחת כשרות מהודרת.	אוכמניות
לקלף ולשטוף. לפרוס לפלחים ולבודק אם מצויות רימות לבנות.	אנונה
טרי: לקלף ולהסיר את כל החללים החומים המצויים תחת הקליפה. מיובש עם סוכר: להתבונן משני הצדדים אם נדבק עליו זבובן או חרק. מיובש טבעי: לשבור לכמה חתיכות ולהתבונן היטב אם מצוי זחל או פיורורים כהים עגולים בחללים הקטנים שבבשר הפרי.	אגנס
להוריד את ה"עלה" (שסביב העוקץ) ולשטוף היטב. אם הפרי רך מהרגיל, לבודק מבפנים. אם מצוי כתם שחור על קליפת הפרי, מקלפים באותו מקום ומתבוננים אם מצויות רימות לבנות בפרי. (נקודות שחורות קטנות בבשר הפרי אינן מהוות סימן לנגיעות).	אפרסמון
לחתוך פרוסות לרוחב הפרי, ולהתבונן היטב בכל פרוסה משני צידיה. צבע התולעים כצבע הפרי (עם נקודה שחורה קטנה בראשו) וקשה לזהותן. שיטה הלופית: לקלף את הפרי ולהתבונן אם מצוי אזור ממוסמס בצבע כהה או נקב קטן. לחתוך אזור זה ולהתבונן אם מצויות תולעים בתוך הפרי.	גויאבה
מסוכרים (ללא חרצנים): לחצות אחדים למדגם (כ-10%) ולבודק אם יש תולעת. אם נמצאה נגיעות, יש לחצות את כולם ולבודקם מבפנים. בסירוף: תוצרת אירופה: מתוקים - לפתוח כל אחד ולבודק. חמוצים (כגון בהשגחת העה"ח) - בחזקת נקי. תוצרת ארה"ב: בחזקת נקיים. מיובשים עם החרצן (מצומקים): בדיקתם קשה ועדיף לא להשתמש. מיובשים (ללא חרצן): תוצרת ארה"ב בלבד. בחזקת נקיים.	דובדבנים
זיתים ירוקים: אם יש כתם חום, לחצות ולהתבונן אם מצויה מחילה בתוך הזית. זיתים שחורים: יש לחצותם ולבודקם מבפנים אם מצויה מחילה או תולעת. טבעות זיתים (ירוקים או מושחרים): לשטוח על צלחת וכדומה ולהתבונן אם מצויה מחילה או תולעת.	זיתים
להתבונן כנגד האור אם נצמד זבובן או נמלה.	לדר ללא אריזה
פרי שלם: לחצות ולבודק כנגד האור משני הצדדים. פרי הנמכר חצוי: להשרות במים פושרים, לפתוח את הקפלים ולבודק כנגד האור.	משמש מיובש
1. מחלקים את האשכולות הצפופים לחלקים קטנים. משרים את הענבים במים עם מעט סבון נוזלי ושוטפים היטב במים זורמים. רצוי לחזור על ההשריה והשטיפה שלוש פעמים. 2. מסתכלים על כל עיב. אם רואים כתם כהה החודר לתוך העיב, חותכים שם ובודקים אם יש תולעת בתוכו.	ענבים
לחצות ולבודק מבפנים (אפשר לבודק גם אחרי הבישול), אם מצויה תולעת או פיורורים כהים.	ערמונים
להתבונן משני הצדדים אם נצמד זבובן או חרק. רצוי לשטוף.	פירות מיובשים: אגס, אפרסק, חבוש, מלון, מנגו וקיווי

המשך ←

לע"ג הר"ר אברהם חיים בן הר"ר יצחק ע"ה לע"ג מרת יראת קיילא הוה בת הר"ר חיים הכהן ע"ה לע"ג הרב אליעזר משה בן שלמה סאקס ע"ה

מותר לשכפל ולהפיץ דף זה לזיכוי הרבים מבלי לשנותו. ניתן להשיג בטל' 9766653 - 08 או בדוא"ל: vayemoshe@gmail.com • E-mail: teva.ramot@gmail.com

קיווי	פנים הפרי בחזקת נקי. לעיתים רחוקות מצויות כנימות לבנות או חומות על קליפת הפרי. יש להזהר שלא תעבורנה לפרי בעת הקילוף, או לשטוף את הפרי המקולף.
רימון	להתבונן אם מצוי נקב בקליפה. בעת פירוק הגרגרים יש להתבונן אם מצויות רימות לבנות קטנות או תולעת חומה בין הגרגרים.
שסק	לפתוח ולבדוק את ה"כתר" שבתחתית הפרי, אליו עלולים לחדור חרקים קטנים.
שקדים	ראה אגוזים.
תמר לח (קפוא)	בדרך כלל נקי, טוב לחצותו ולבדוקו.
תמר רגיל (מיובש)	לחצות בסכין, להוציא את הגלעין ולבדוק משני הצדדים כנגד האור (לחפש חרק כהה בגודל 2-3 מ"מ או תולעת בד"כ מטה ומיובשת).

הדריים:
תפוז, קלמנטינה, לימון, אתרוג, פומלה, אשכולית, פומלית

נגיעות חיצוניות: מצויה בכל פירות הדר על הקליפה מצויות כנימות בצבע חום או אפור כהה. בזמן הקילוף והחיתוך יש להזהר שהכנימות לא תחדורנה לפרי, וכן שלא תעבורנה מהיד לפרי וכד' או לשטוף את הפרי אחרי הקילוף. אם רוצים להשתמש בקליפה - לשפשף במברשת קשה או בכרית מתכת ('ננס') עם נוזל לניקוי כלים, לשטוף ולבדוק שלא נותרו כנימות.

נגיעות פנימיות: עלולה להימצא בתפוזים, קלמנטינות ואשכוליות עלול להיות נגוע ברימות זבוב הפירות, שהן תולעים בצבע לבן. נגיעות זו נדירה כאשר הפרדסים מטופלים היטב, בפרט בעונת החורף. פירות מעצים לא מטופלים כגון מגינה פרטית, או מערבים בשנת שמיטה וכן פירות בעונת הקיץ עלולים להיות נגועים יותר.

א. בעת הקילוף, יש לעיין בצד הלבן של הקליפה אם ישנו כתם חום או אזור ממוסס הנמשך לתוך פנים הפרי, ולבדוק אם יש חדירה של רימות במקום זה.

ב. אם הפרי רך ממוסס או בעל צבע וריח משונה, יש לבדוק את פנים הפלחים. אם נמצא פרי נגוע, יש לבדוק היטב את כל הפירות מאותה קניה.

מיץ הדריים - סחוט טבעי (ביתי או מקיוסק): רצוי לסנן דרך מסננת צפופה לאחר הסחיטה. לחילופין, ניתן לנקות את הפירות בכרית מתכת ונוזל לניקוי כלים לפני הסחיטה, כדי למנוע חדירת כנימות למיץ.

פיצוחים

גרעיני דלעת: עם קליפה (לבנים): בדרך כלל נקיים. אם הקליפה פגומה, יש לקלף ולבדוק. **קלופים (ירוקים):** לנער במסננת ירקות על גבי משטח לבן ולבדוק אם נפל תולעים על המשטח. אם נמצאו תולעים, אין להשתמש.

גרעיני אבטיח: לפתוח ולבדוק מדגם של כ-10%. אם נמצאה נגיעות, יש לפתוח ולבדוק את כולם.

גרעיני חמניות: עם קליפה (שחורים): צריך לקלף כל אחד ולבדוק. **קלופים (אפור בהיר):** א. לנער במסננת של אורז על גבי משטח לבן ולהתבונן אם נשרו חרקים קטנים על המשטח. ב. לפזר את הגרעינים על משטח לבן ולבדוק ביניהם, אם נמצאו תולעים - אין להשתמש.

בוטנים: לבדוק את כולם מבחוץ. בוטן בו נמצאו חורים, סימני כרסום או סימן של חדירת תולעת, חוצים ובודקים אם יש בו נגיעות פנימיות. אם נמצאו סימני נגיעות פנימיות ודאית, יש לחצות את כולם ולבדוק מבפנים. [גם אם לא נמצאה נגיעות, טוב לחצות כ-10% ולבדוק בפנים]. בסוף הקיץ ובסתיו דרושה תשומת לב מיוחדת.

בוטנים טחונים: ראה אגוזים קצוצים.

בוטנים מצופים (קבוקים, מצופים שוקולד וכדומה): לפתוח כ-10%, אם נמצאה נגיעות - לפתוח את כולם.

בוטנים בקליפתם הקשה: ראה אגוזים בקליפתם הקשה.

פיסטוקים: מקלפים ומתבוננים חיצוניים אם יש "קורי משי" או זחלים. פיסטוק עליו נראו סימני נגיעות, חוצים ובודקים אם יש בו נגיעות פנימיות. אם נמצאה נגיעות פנימיות ודאית, יש לחצות את כל הפיסטוקים ולבודקם מבפנים. [גם אם לא נמצאה נגיעות, טוב לחצות כ-10% ולבדוק בפנים].

3. פירות הנגועים לעיתים קרובות בתולעים מוחזק כנגוע

חבובים תוצרת הארץ	חוצים את הפרי ובודקים אם מצוי זחל או מחילה עם פירורים כהים ומסירים את האזור הנגוע.
חרובים	לשטוף היטב, לשבור לחתיכות קטנות (2 ס"מ) ולבדוק אם מצויים פירורים, קורי משי או תולעים וחרקים.
פטל	נגוע וקשה לבדוק. יש להימנע מלאכולו.
צימוקים	עקב נגיעות רבה המצויה בצימוקים, כולל צימוקים מקליפורניה, מומלץ להשתמש בחמוציות, כתחליף יעיל לצימוקים. במידה ורוצים להשתמש בצימוקים מיצור רגיל, יש עדיפות להשתמש בצימוקים שעברו בדיקות מדגמיות, כגון צימוקים שבהשגחת בד"ץ העדה החרדית, אותם יש לבדוק בדיקה יסודית כדלהלן: 1. להשרות את הצימוקים במים חמים במשך כרבע שעה לפחות. 2. לשפשף אותם היטב ביד ולהמתין דקה. 3. להעביר את המים העליונים לצלחת לבנה ולהתבונן אם מצויים תולעים או חרקים חומים במים. 4. במידה ונתגלתה נגיעות, אין להשתמש היות והם עלולים להיות נגועים מבפנים. אם לא נמצאה נגיעות - לשטוף היטב את הצימוקים תחת זרם מים חזק. צימוקים מיצור ביתי. ניתן להכין צימוקים נקיים בתנור ביתי. ראה הוראות בספר בדיקת המזון כהלכה ח"ב.
תות עץ	נגוע וקשה לבדוק. יש להימנע מלאכולו.
תות שדה	קיימת נגיעות כלל-עולמית של "טריפסים" קטנים המסתתרים בשקעים שעל התותים שאינם יורדים בשטיפות הרגילות ולכן מומלץ לאכול תותים רק לאחר ניקויים באחד משני האופנים: אופן א: לחתוך בסכין את העלה הירוק עם כמ"מ מהפרי ולהסיר סדקים, חריצים עמוקים או איזורים פגומים. להשרות במים עם מעט סבון נוזלי למשך 3 דקות, לשפשף מעט בתוך המים, ולשטוף היטב (בכל פעם מעט תותים) תחת זרם מים חזק באופן שהמים יגיעו לכל חלקי הפרי. יש לחזור על הפעולה שלוש פעמים ולאחר מכן לטחון או לבשל. אופן ב: לקלף שכבה דקה מהפרי מכל צדדיו (כל השכבה החיצונית כולל חריצים עמוקים ומקום חיבור העלה) ולשטפו היטב במים לאחר הקילוף. תות שדה מסוכר (מיובש עם סוכר): בחזקת נקי, (ברכתו שהכל).
תותי גוג'י (גוג'י ברי - מוצר בריאות, הנמכר בחנויות טבע)	מצויה בהם נגיעות גבוהה, ואין שיטה בטוחה לנקותם.
תאנים (טריות ומיובשות)	נגיעות רבה ובדיקתן קשה ומורכבת. אופן הבדיקה מבואר בספר "בדיקת המזון כהלכה".

מענה לשאלות בטל' 02-5325588 בבוקר ובערב בשעה 11:00-12:00 וביום שישי משעה 2:00 עד חצי שעה לפני כניסת שבת.
ניתן להאזין לשיעורי הרב ויא שליט"א ב"קול הלשון" טל' 03-6171039

בזכות ברכת המזון - סיפור

אברך בן תורה, שהיה עסוק בעריכת ספר על פי כתבי יד עתיקים, נכנס לספריה מפורסמת כדי לעיין בספר נדיר שלא היה מצוי בספריות בתי הכנסת. מאחר והיה צריך לשהות שם כמה שעות הביא בתיקו סנדוויץ לארוחת הבוקר. בהפסקה נטל ידים ואכל, ובסיום האחורה בירך ברכת המזון בקול ובנעימה. כשסיים לברך, ניגשה אליו הפקידה האחראית על הספריה ושאלה אותו: אמרת בברכת המזון "שלא נבוש... ולא נכלם", ולא אמרת "ולא נכשל", היא הסבירה לו שהיא באה ממשפחה דתית מאד, ובעבר היתה שומרת מצוות בהקפדה ומברכת תמיד. אך לצערה סרה מהדרך עד שהגיעה לאן שהגיעה. ולפי זכרונה אומרים גם "ולא נכשל". האברך אמר לה שאמנם בסידורים לא נמצא נוסח כזה, אך הוא יחפש בנוסחאות עתיקות, אולי ימצא כפי הנוסח שהיא זוכרת. ואכן הוא התחיל כבר בספריה לחפש בסידורים העתיקים אך לא מצא, והבטיח לה שימשיך לחפש, וישלח לה בדואר את התשובה.

יום אחד עבר בבית כנסת בשכונת מאה שערים, ומצא שם הגדה של פסח עתיקה, ושם ראה בברכת המזון את המילים "ולא נכשל". הוא מיהר לצלם את הדף, ולפני שהכניס למעטפה סימן בעט אדום והדגיש את המילים "ולא נכשל", וכך שלח את המכתב לספריה לידי הפקידה שעבדה אז, לאחר מכן שכח את הענין לגמרי.

לאחר חדשים רבים, קיבל בביתו הזמנה לחתונה. הוא פתח את ההזמנה ונוכח לדעת שאינו מכיר לא את החתן, לא את הכלה ולא את המחותנים. למרות זאת, כיון שהאולם לא היה רחוק החליט ללכת לחתונה ולבדוק את הענין. לפליאתו, לא הכיר שם אף אחד ופנה לצאת. 'כנראה ההזמנה הגיעה בטעות' ניגש אליו אחד המוזמנים ואמר לו שהכלה צריכה לומר לו משהו. הוא ניגש, והכלה שואלת: האם אינך זוכר?! אני הפקידה מהספריה שהתווכחתי איתך על הנוסח בברכת המזון דע לך! שבזכות המכתב ששלחת אלי זכיתי לחזור בתשובה, ולהנשא לחתן נפלא בעל תשובה.

וכך התגלגל הסיפור: בעוונותי הרבים הייתי אמורה להנשא לגוי, אולם למרות שלא הייתי שומרת מצוות התלבטתי מאד אם להנשא לגוי ולפרוץ דבר כה חמור. הגוי הציב לי אפשרות אחרונה להחליט עד יום מסויים ולהודיע לו. ובדיוק באותו יום הגיע אלי המכתב שלך ואני רואה את המילים המודגשות "ולא נכשל" ואז זעקתי בליבי: כיצד אני עומדת להכשל באיסור חמור, הרי אני בת ישראל! ובאותו רגע נפתר לי הספק והודעתי מיד לגוי שאינני מעוניינת להנשא לו. וכך התחלתי לחזור בתשובה עד שאני זוכה היום להנשא "כדת משה וישראל" ובזכותך.

בזכות שבירך ברכת המזון בקול ובהתלהבות - זכה להציל בת ישראל.

(טובך יביעו ח"ב עמ' רסה)

10 יסודות בהלכות ברכות

לפני הברכה:

א - מחשבה - יש לחשוב על מה מברכים ואיזו ברכה מברכים

ב - אחיזה - יש לאחוז את המאכל ביד ימין

ג - הכנה - הפה צריך להיות ריק מאוכל כפי שכתוב 'מלא פי תהילתך'

בשעת הברכה:

ד - קול - ברכה בקול רם מעוררת את הכוונה

ה - כוונה - יש לברך בנחת ולכוין פירוש המילות

ו - עיסוק - אסור לעשות שום דבר בשעת הברכה

ז - חלוקה - ראוי לחלק את הברכה לשלשה חלקים

לאחר הברכה:

ח - שתיקה - אין לדבר עד שיבלע מעט מהמאכל

ט - אמן - השומעים צריכים לענות אמן

י - פירוש המלה אמן: אמת היא הברכה שבירך המברך

בברכות שהן גם בקשה, פירוש המילה אמן: אמת, וכן יהי רצון.

סגולת אמירת פרשת המן

ישנה סגולה נפלאה ומפורסמת בשם הצדיק רבי מנחם מנדל מרימנוב זצ"ל (לפני 200 שנה, תלמיד רבי אלימלך מליז'נסק זצ"ל) לקרוא את פרשת המן 'שנים מקרא ואחד תרגום' ביום שלישי, בשבוע פרשת בשלח. השנה חל ביום שלישי ט' בשבט.

{פרשת המן - בה מופיע נס ירידת המן מן השמים במדבר - מופיעה בחומש שמות פרק ט"ז מפסוק ד עד סוף הפרק.} בתלמוד ירושלמי מסכת ברכות נאמר: "כל האומר פרשת המן, מובטח לו שלא יתמעטו מזונותיו".

וכתב במשנה ברורה (סימן א סקי"ב) שמטרת אמירת פרשת המן היא "כדי שיאמין שכל מזונותיו באים בהשגחה פרטית כמו שכתוב המרבה לא העדיף והממעט לא החסיר, להורות שאין ריבוי ההשתדלות מועיל מאומה".

לפי דברי המשנה ברורה הנ"ל, עיקר הסגולה היא לא על ידי הקריאה בלבד, אלא שעל ידי הקריאה האדם מתבונן ומתחזק באמונה ובהכרה שמזונותיו הם תלויים רק בידי ה' יתברך.

והוסיף על כך בספר מעם לועז (שמות עמ' שעג): "ואמרו רבותינו, שיש בידם בקבלה, שכל אדם שקורא פרשה זו בכוונה, מובטח לו שלא תחסר לו פרנסה. ויש לקרותם 'שנים מקרא ואחד תרגום' ואם עושה כן בכל יום בלי הפסק, מובטח במזונות, אם הוא ירא שמים. שאם הוא עבריין, בוודאי אינו ראוי להשגחה בגלל שקורא פסוקים אחדים..."

שורש המילה "מן" הוא גם מלשון "אמונה" כי נס ירידת המן מחזק את האמונה בבורא עולם שהוא הזן והוא המפרנס. נתבונן נא בניסים שהיו במן:

א. המן ירד במדבר, שהוא מקום שלא צומח בו אוכל, ואין אפשרות להשיג בו מזון כלל.

ב. המן נאסף מידי יום, בכמויות מדויקות לכל משפחה לפי מספר הנפשות, בכמות של "עומר" לכל אחד מהמשפחה, כמו שכתוב: עֹמֶר לְגֵלְגָלַת מִסְפַּר נַפְשֵׁיכֶם וְכֹל אֶחָד אֶסַף כַּמָּה שְׂאֵסֶף, וכאשר הגיע לביתו מדד והיה בדיוק מידה של "עומר" לכל אחד ממשפחתו. כמו שכתוב: וַיִּלְקְטוּ הַמִּצֵּבָה וְהַמִּעֵיט. וַיִּמּוֹדוּ בְעֹמֶר וְלֹא הָעֵדִיף הַמִּצֵּבָה וְהַמִּעֵיט לֹא הֶחֱסִיר וְזֶה לְלַמֵּד אֶת הָאָדָם שֶׁהַפְּרִנְסָה אֵינָה לְפִי רֹב הָעֵמֶל וְהַשְּׂקֵעָה, אלא האדם עושה את ההשתדלות שלו, אם מעט ואם הרבה, והקב"ה שולח לו פרנסה לפי

צרכיו. כדברי חז"ל במסכת ביצה (דף טז.) "כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה..."

ג. ביום שישי ירדה כמות כפולה בדיוק, עבור יום שישי ויום שבת. כמו שכתוב: וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי לָקֵטוּ לֶחֶם מִשָּׁנָה שְׁנֵי הָעֶמֶר לְאַחַד.

ד. בשבת לא ירד המן כלל, כמו שכתוב: שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקֹטְהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבֶת לֹא יִהְיֶה בוֹ כִּי בֵּין כֶּךָ הִיא אֲסוּר לִלְקוֹט אוֹתוֹ בַּשַּׁבָּת, משום מלאכת "מעמר" [שאסור לאסוף פירות לערימה במקום גידולם] (ספורנו) ועל זה אמר משה רבנו בְּאֵן כִּי ה' נָתַן לָכֶם הַשֶּׁבֶת ומבאר המדרש (מדרש רבה פרק כה סי' יא): "אם יבואו עובדי כוכבים ויאמרו לכם, למה אתם עושים את יום השבת ביום הזה? אימרו להם בְּאֵן שֶׁאֵין הַמָּן יורד בשבת". כלומר: ראו בעיניכם שהמן 'שומר' שבת, וזה סימן שיום שבת שונה משאר הימים ואין לעשות בו מלאכה. (מעם לועז שמות עמוד תו)

ה. לצדיקים ירד על יד פתח ביתם, לבינונים ירד רחוק מן הפתח, ולרשעים רחוק יותר (מסכת יומא דף עה.) כמובן שבתקופה זו נמנעו יותר מעבירות, כי אף אחד לא היה חפץ שישימו לב שהמן ירד רחוק מביתו.

ו. המן היה מיועד לאכילה באותו יום בלבד, בלי להשאיר למחר, ובלי לדאוג שמא לא ירד מחר, כמו שכתוב: אִישׁ אֶל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר. ומי שהיה חסר אמונה והשאיר למחר, המן התליע והתעפש לו מיד למחרת בבוקר, כמו שכתוב: וַיּוֹתֵרוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר וַיִּרְם תּוֹלְעִים וַיִּבְאֵשׁ. חוץ ממה שירד בנוסף ביום שישי, שהיה מותר להשאירו לשבת, ואכן הוא לא הבאיש.

ז. למרות שהמן היה מתקלקל למי שהותיר, ציווה הקב"ה לשמור מן למזכרת בצנצנת. כמו שכתוב: קַח צְנִצְנֵת אֶחָת וְתֵן שָׁמָּה מְלֵא הָעֶמֶר מִן וְהִנֵּחַ אֹתוֹ לִפְנֵי ה' לְמִשְׁמֶרֶת לְדֹרֹתֵיכֶם וְאוֹתוֹ מִן לֹא תִתְקַלְקַל וְלֹא הַבְּאִישׁ גַּם אַחֲרֵי שָׁנִים רַבּוֹת. כמו שמביא רש"י: "בימי ירמיהו הנביא, כשהיה ירמיהו מוכיח את עם ישראל למה אין אתם עוסקים בתורה? והם אומרים: גניח מלאכתנו ונעסוק בתורה, מהיכן נתפרנס?! הוציא להם את צנצנת המן (היה זה כ-900 שנה מאז שנשמר) ואמר להם: אַתֶּם רְאוּ דְבַר ה' - 'שִׁמְעוּ' לֹא נֹאמַר, אֲלֵא 'רְאוּ' - בזה נתפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחים יש לו למקום ברוך הוא להכין מזון ליראיו".

ח. צנצנת המן נשמרה בארון שבמשכן ליד שני לוחות הברית, כמו שכתוב: וַיִּנְיַחְהוּ אֶהָרִן לִפְנֵי הָעֵדֻת לְמִשְׁמֶרֶת. בסמוך לחורבן, נגנזה הצנצנת יחד עם

הארון והלוחות וכו' מתחת אבן השתיה. (מעם לועז עמ' תיג) וכתב הרמ"ע מפאנו (רבי מנחם עזריה מפאנו, מפוסקי איטליה לפני 400 שנה) כי לעתיד לבוא בסעודת הלווייתן שיעשה הקב"ה לצדיקים, יאכלו את המן, כי אין סעודה בלא לחם. ויברכו עליו "...המוציא לחם מן השמים" (ע"פ הפסוק: הַנְּיִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם)

שלמה המלך אומר בקהלת (ט, יא) וְגַם לֹא לְחֻכְמִים לֶחֶם וְגַם לֹא לְנַבְנִים עֹשֶׂר ופירושו: שאפילו אנשים חכמים מאוד היודעים לעשות עסקים מוצלחים, לא תמיד מצליחים, ולפעמים אנשים מן השורה מצליחים יותר מהם. אולם שמענו פירוש נוסף: לפעמים דווקא לאנשים חכמים אין לחם, מפני שהם בוטחים ומאמינים שבפיקחותם הם יפרנסו את עצמם בכבוד, וכביכול אינם צריכים את עזרת הבורא, חס ושלום. וכנגד זה משיב להם הבורא: נסו לפרנס את עצמכם ותיווכחו כי "לא לחכמים לחם"

תולדות מורנו רבי חיים פלאג'י זצ"ל לרגל יום פטירתו י"ז בשבט

היכן ומתי נולד רבי חיים פלאג'י ?

בטורקיה בי"ז בטבת תקמ"ח [לפני 226 שנה].

מי היו הוריו ?

אביו הצדיק רבי יעקב בנו של הגה"ק רבי חיים פלאג'י גדול רבני איזמיר ואימו מרת קאלי קאדין בת הגאון רבי רפאל יוסף חזן בעל ה"חיקרי לב" ראש ישיבת "בית יעקב רבי" באיזמיר.

מי היו רבותיו ?

רבי יצחק גאטניו בעל הבית יצחק וזקנו הרב חזן המכונה "החק"ל".

עם מי היה בקישרי מכתבים ?

עם גדולי הדור האשכנזים כגון המלבי"ם רבי אפרים מרגליות מבראד, ועוד.

מהן תחנות חייו ?

בגיל 25 הוסמך לתואר "חכם". רק לאחר פטירת אביו נאות לקבל על עצמו מישרת דיין וראש מתיבתא. בשנת תקצ"ז התמנה לאב בית דין. לאחר שנים אחדות התמנה לרב הראשי באיזמיר, גם השולטן העניק לו סמכות לשפוט ולהוציא לפועל את פסקיו מכח חוק המדינה. וכן הופקד בידו שילטון כללי על יהודי איזמיר.

מה היתה דרך הנהגתו ?

אהב כל יהודי כנפשו. השקיע זמן רב בהבאת שלום בין אדם לחברו. הירבה להזהיר על יחס הוגן וטוב לאנשים בשולי החברה. שימש דוגמא נפלאה באצילות מידותיו בענווה צניעות ושמחה תמיד. וכשהיו חולקים לו כבוד בפרהסיה נהג לומר מיד "לך ה' הגדולה הגבורה והתפארת".

אלו ספרים חיבר ?

חיבר שבעים ושנים ספרים בכל מקצועות היהדות. נגלה וניסתר, הלכה ואגדה, תפילות ופיוטים, מנהגים, אזהרות, סגולות, ועוד.

מי היו בניו ?

הבכור - אברהם. השני - רחמים ניסים יצחק. והשלישי - בן זקוניו יוסף. כולם תלמידי חכמים גאוני עולם.

היכן ומתי נפטר ?

באיזמיר לפני 146 שנה בי"ז בשבט תרכ"ח.

קבלת עול הציבור

עול כבד מונח היה אל צווארו של רבי חיים פלאג'י, עול שגזל ממנו זמן רב ביותר. מפליא לגלות כמה הספיק להגות בתורה, לעמול בה, לחדש בה חידושים נפלאים ולחבר כמות עצומה של חיבורים שהאירו את עיני העולם. וסיפורו הוא בעצם סיפור ההספק. ספריו הם העדות לכך שאפשר להספיק הרבה מעבר למה שיכולים אנו הקטנים לשער. חידושו של רבי חיים נסובים על רוב מסכתות הש"ס, חידושי הלכה ואגדה על הרמב"ם, על ד' חלקי השו"ע, אלפי תשובות "הלכה למעשה" על פרשיות התורה, יותר ממאה דרושים וארבע עשרה כרכים על התנ"ך כולו, וספר על עיני דיינים וספר על הלכות קרבנות, וספר על תקנת הקהילות, לא נוכן למנות כאן 95 חיבורים! מתי הוא הספיק?

התשובה המהימנה ביותר לשאלה זאת מצויה בעדות אישית - עדותו שלו! "מעיד אני עלי שמים וארץ, כי מיום עמדי על דעתי עד יום היותי בן עשרים שנה הייתי שוקד על לימודי ביום ובלילה בלתי שום ביטול כלל, כי לא הייתי מתעסק בשום ענין מעניני העולם כלל. ומבן עשרים שנה ועד בן ארבעים, דתלו בי טפלי, הייתי מתעסק בעניני העולם להיות מתוון בכמה ענינים - ועם כל זה בעת שלא היה לי עסק לא הייתי פונה לשום ענין שחוק והיתול ודברי בטלה, כי מפקודת המלכות למרבה המשרה ונתרבה יותר עול הציבור ועול המלכות בכמה ענינים, ולבי דואג בקרבי על שאיני יכול לעסוק בתורה כחפצי וכרצוני... הייתי דוחק את עצמי ליתן רווח בין הדבקים, בשעות המועטות הפנויות, להעיות עיני וליבי על לימוד התורה... וממני יראו וכן יעשו, בבוא אליכם טרדות רבות מהציבור והיחידים, שתהיו דוחקים את השעה ויהיו עיניכם ולבבכם לאיזו שעה ורגע שהם פנויים - שלא תשליכום לבטלה, ובכן תורתכם מתברכת".

ובהמשך הדברים הבטחה: "וכל עוד שיש לכם חשק גדול בתורה ואינכם מפנים לבכם לבטלה ודעתכם נתונה לשעות ולרגעים שלא לאבדם - תמצאו עזר להיות לכם זמן ועת לכל חפץ, להיות עוסקים בתורה מעט ועושים הרבה. וברוב הימים, כשבאים לפני איש ואו אשה ומאריכים בדיבורם להפיג צערם, ה' היודע ועד עד כמה צער ועצבון אני סובל על שמבטלים אותן השעות מלימוד. ואם אדחה אותם, מתיירא אנכי משום הלבנת פנים, ושאיני משתתף בצערם. וקיימא לן "דרך ארץ קדמה לתורה". ומה שאמרו חז"ל במסכת אבות, שאחד מ-מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם "במיעוט דרך ארץ" - זהו בהנהגתו הפרטית, שימעט להתעזב בדרך ארץ כדי שיעסוק בתורה, ולא למעט הדרך ארץ בכל הנוגע לכבוד אחרים, שיש בזה חשש צער והלבנת פנים...".

"כאשר ישא האומן את היונק"

כל כולו של רבי חיים פלאג'י, מסור היה לציבור. לא היה לו רגע של מנוחה. תור ארוך השתרך תדיר לפני שולחנו. שאלתו בהלכה, דיני תורה, וסתם פונים בבעיות שדרשו הכרעה, אך יצא אחד וכבר נכנס שני, ואחריו השלישי, ואחריו...

תיאור מענין שנותר מימיו הוא של קערת התבשיל שהוגשה לו על ידי בני ביתו, ואז נפתחת הדלת, ונכנס יהודי. רבי חיים מחייך אליו במאור פניו ההדורות, ובלי שיחוש האורח, מסיט את קערת האוכל. שומע את פרטי הענין, שוקל ומחווה דיעה, והאיש שקיבל מענה הולך ויוצא ואז שוב מוגשת קערת האוכל, אך אז מגיע פונה אחר וכן הלאה, הקערה מוגשת ומוסרת, מוגשת ומוסרת ורק על פניו של האיש שהציבור אינו מניח לו לאכול את ארוחתו - לא ניכרת אף לא שמץ של תרעומת. בסופו של דבר נוצרת "הפוגה" ור' חיים מתפנה לאכול את מאכלו הקר, תוך תמיהה כיצד מתאפשר לו לאכול בלא הפרעה. "פשוט מאד", סיפרו לו בניו, "באה אשה אחת וביקשה לשאול משהו, אבל הסברנו לה בכל העדינות הנדרשת, שהרב אוכל כרגע, ושעליה לשוב מאוחר יותר".

נחרד רבי חיים. מכירים אתם אשה זו? הוא שואל את בני ביתו, והם משיבי בשלילה. כל מה שהם יודעים הוא שהיא מתגוררת בפאתי העיר.

נוטל רבי חיים פלאג'י את כל גאונותו וכבודו, לובש את גלימתו, ומבקש את בנו להתלוות אליו. "נצא לפאתי העיר ונחפש את האשה. נשמע מה ביקשה לשאול, נשיב לה מה שיש להשיב לה, ואתם - תבקשו את סליחתה..."

* * *

כך נראית הנהגה ציבורית במשנתו של רבי חיים פלאג'י. הנהגה של עבדות. בספרו "עיני כל חי" על מסכת סנהדרין מצא דוגמא חיה שאירעה עמו, לביאור הפסוק "כאשר ישא האומן את היונק" - "נראה לפרש עם מעשה שאירע בבית דיני". אשה אחת התדיינה מול בעלה, ובשלב מסוים, ברוב כעסה הניחה את תינוקה ויצאה...

וכך כותב רבי חיים: "ולקחתי את התינוק וביקשתי לו מינקת בשכר. אם כן, זה אמרו, כי צריך הדיין לסבול את הציבור כאשר ישא האומן את היונק, שמביאין לפני הדיין ומניחין שם שיקחוהו ליונק ממש ולא יכעס ולא יקפיד עליהם..."

זוהי דרכו של מנהיג בישראל, ביטול ה"יש" בעצמו והקרבת כל כולו לעול הציבור עד אשר לא נותן לו זמן פנוי לצרכיו האלמנטריים.

למרות זאת לא הפריע לו הדבר להשיג את השגותיו העצומות בתורת השם - על כך תוכיח כמות הספרים העצומה שחיבר.

אכן "סייעתא דשמיא" אמיתית!

ה"ה משה פרסי הי"ו

אחינו של הרב

דברי הספד וזיכרון על הרב אליהו כהן זצ"ל

שנאמרו ביום השנה לפטירתו, בבית הכנסת "מחזיקי תורה"

כבוד הרבנים, קהל נכבד

נקראתי לדבר בשם תלמידיו הצעירים הוותיקים של הרב אליהו כהן, זכר צדיק לברכה, אבל למען האמת, אני אחד מתלמידיו הפחות ותיקים שלו, כי נהייתי תלמידו רק בגיל 25 לאחר עלייתי ארצה מתורכיה.

אבל חשבתי שאוכל להביא ערך מוסף מכיוון אחר. כי בשונה מרוב תלמידיו, הרב אליהו בשבילי לא היה רק "רב אליהו", אלא גם "דוד אליהו". ולכן חשבתי אולי לספר עליו כמה דברים בעיניו של תלמיד שהיה גם בן בית אצל הרב.

הרב עלה לארץ בזמן שהייתי בן 7. אני אפילו זוכר את היום שאבא ואני ליוונו אותו עם משפחתו, וגם את סבא וסבתא בשדה התעופה בתורכיה. עדיין יש לי כמה תמונות בראש מהבית שלהם ב"שישלי".

דבר אחד ידעתי גם כשהייתי קטן: שיש לנו רב במשפחה. ולא רחוק. עד כדי כך שחלק מאנשי המשפחה עוד קוראים לו בשמו ממש! ובשבילי הוא היה דוד אליהו, או בלאדינו: 'אונקל אליהו'. רב חשוב, שהיה חבר בית דין באיסטנבול, ושהיה מורה ורב בבית הספר, וכבר העמיד תלמידים הרבה עוד לפני שבכלל נולדתי. זה היה דבר שהביא לי תחושות של כבוד בתור ילד. לאחר עלייתו ארצה ביקר פעם אחת בתורכיה, נדמה לי שנה לאחר עלייתם, ושהה אצלנו בבית. איזה כבוד בשביל ילד ומשפחתו, שרב בישראל שוהה בביתם, הולך איתם לבית הכנסת, וחכם הקהל של בית הכנסת מושיב אותו לידו או אפילו מציע לו את מקומו שלו, וביציאה משם הרב חוזר איתך הביתה.

ברוך השם, זכיתי להיוולד להורים יוצאי "מחזיקי תורה". ועד שעלו לארץ השנה, גם הוריי היו אנשים פעילים שהמשיכו את דרכו של הרב ניסים בכר זצ"ל בבית הכנסת בג'דהבוסטן באיסטנבול. באווירה הזאת, זו לא הפתעה שגם אני גדלתי בבית הכנסת, במחזיקי התורה, קרוב לדת ולמסורת. ברוך השם שנתן חלקי בזה. אבל מצד אחד, יש לי גם תחושה, שבתת מודע בכל זה הייתה גם השפעת העובדה שיש מישהו במשפחה שהוא 'רב אליהו'. כאשר בצעירותך, הרב, החכם הקהל שבבית הכנסת שואל אותך או את אבא שלך "מה שלום הרב אליהו? תמסרו לו ממני דרישת שלום חמה" זה עושה לך משהו.

אבל כל זה זכרונות של ילדות. השיעור הראשון כתלמיד לא מן המניין שקיבלתי מהרב אליהו היה בבר מצווה שלי. על פי בקשת אבי שיחיה, הוא כתב לי את דרשת בר המצווה שלי. עלי לציין, שבילדותי באיסטנבול, כמעט כל דרשות בר המצווה היו זהות כי יצאו מאותם המלמדים. עד כדי כך, שכאשר היתה מסיבת בר מצווה, היינו יכולים לומר את הדרשה מילה במילה יחד עם הבר מצווה. ולכן, פתאום, כאשר הגיעה לידי דרשה שונה למדי, שמכילה "אפילו" דברי תורה ממש על פרשת השבוע, זה היה חידוש גדול וגם כבוד גדול. אני חושב שזאת הייתה הפעם הראשונה שהבנתי שהתורה היא לא רצף של סיפורים לקריאה, אלא יש להתעמק ולראות את ההבדלים

הדקים בין הפסוקים, ולהוציא משם שיעורים לחיים האמיתיים. זה היה השיעור הראשון - בשלט רחוק ממש - מהרב זצ"ל.

בגיל 16 הפכתי לזמן קצר לתלמיד פרונטאלי של הרב. באתי לארץ עם קבוצת צעירים לחודש של טיולים ולימודים, והרב הגיע כל בוקר בשעה מוקדמת מבת ים לירושלים, לשכונת בית וגן, והיה מעביר לנו שיעורי תורה, נביאים משנה והלכה בתורכית וחזר הביתה. עד היום אני זוכר את השיעורים שלו, שבשביל תלמידים שהגיעו מתורכיה היו סוג של לוקסוס. אומנם גם בתורכיה למדנו מפי רבנו הרב יהודה אדוני שליט"א משניות ותנ"ך, אבל ההרגשה והחידוש אצל הרב אליהו היו שיש כאן עליית מדרגה. החודש הוא למדנו איתו דברים בסיסיים ביהדות, אבל למדנו אותם לא ברמה הבסיסית. בשבילי היה זה השלב השני של התעוררות בענייני לימוד התורה.

השלב השלישי, הוא השלב המשמעותי ביותר. כאשר עליתי לארץ בגיל 25, לאחר האולפן, הגעתי לדוד אליהו ואמרתי לו: אני רוצה ללמוד גמרא. לצערי לא זכיתי ללמוד בישיבה, ועכשיו שאני כבר בארץ, אני חושב שצריך כבר לעשות משהו בנושא הזה. מה אתה מציע?

הוא אמר לי: "מה השאלה? בוא אלמד אותך. כל שבוע נלמד יום אחד כמה שעות, ולאט לאט תיכנס לעניינים".

וכך, כל שבוע, בדרך כלל בימי ראשון, התחלתי להגיע לכאן, והרב במשך כמה שנים ישב ולימד אותי את העקרונות של לימוד הגמרא, ואיך ללמוד את הגמרא. בכל פעם ישבנו יחד כמעט שעתיים וחצי. התחלנו מסכת קידושין דף כט עמוד א, "כל מצוות הבן על האב..." למדנו לאט לאט, עם הרבה סבלנות מצידו של הרב - ובשבילי היה צריך הרבה סבלנות, כי לא מדובר בצעיר שהראש כבר מוכן לזה מלימודים קודמים, אלא בחור חצי מבוגר עולה חדש שיצא מאוניברסיטה והגיע לארץ, והשפה יחסית חדשה. אבל הרב ישב ולימד, וחזר, ועוד פעם חזר, ועוד פעם חזר. עד שהשתכנע שהגעתי לרמה מסוימת של הבנה. כאשר לא היה לי נעים והייתי אומר שהבנתי, הוא היה חש בכך, והיה אומר: אל תגיד "הבנתי" רק כדי לרצות אותי!"

והנה, למדתי עם הרב בדף הבא במסכת קידושין: ש"אמר רב ספרא משום רבי יהושע בן חנניא: ... לעולם ישלש אדם שנותיו, שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד" והנה אני שם לב שהרב פשוט נטע בי את עקרונות השלישייה הזאת בשלושה שלבים שבחיי - שליש בשלט רחוק, שליש בכיתה עם חברים בתקופה קצרה, ושליש אחד על אחד במשך כמה שנים, תוך כדי שעזב את לימודו על מנת ללמד אותי - כמו מורה נאמן ממש, ללא כל תמורה, ועוד עם ארוחת צהריים בבית עם דודתי הרבנית שתיבדל לחיים טובים וארוכים.

הרב אליהו זצ"ל היה מורה בחדש עליון. אמרו גם בעבר, אבל גם אני אומר עוד פעם כי זה מאוד נכון. הוא לקח את חומר הלימוד, והכניס אותו אל תוך הפה של הלומדים בכפית מלאה דבש. לפני שהתחיל איזו סוגיה, היה סוגר את הגמרא והיה מתחיל לתת את כל הרקע הדרוש להבנת הסוגיה. רק לאחר ההקדמה הזאת היה נכנס לגמרא, לפעמים היה קורא, ולפעמים היה נותן לקרוא והיה מעיר בין לבין בטוב טעם איפה לעצור, איפה להביע תמיהה וכו'. אני חושב שכל תלמיד שלו שמע מפיו את המילים: "בגמרא אין סימנים כמו פסיק, נקודה, סימן קריאה או סימן שאלה. אז איך נדע איך לקרוא? יש מילות מפתח שמנחות אותנו". ואז היה מלמד כל מילת מפתח בזמן שהופיע בטקסט והיה מסביר את הפונקציה של המילה וכן הלאה.

מאוד מיוחד היה ללמוד עם הרב גמרא, כי לפעמים היה מכניס את המתיקות של לדינו, וגם היה משלב תורכית - לדעתי זה דבר מאוד נדיר בדור שלנו, אם נשאר בכלל דבר כזה. לדוגמה, כאשר בסוגיה מסוימת יש איזו נקודה שכל ההבנה תלויה בה, היה אומר בחצי חיוך ובהתלהבות: "Aaa, aki esta el ciciş paşa". או כאשר לפעמים היה קשה להבין את הגמרא והיה עצמו חושב בהשערה שלו איזה תירוץ ואחר כך קורא את רש"י ורואה שגם הוא הסביר כמותו, היה פשוט שמח כמו ילד קטן, כמעט קופץ ממקומו, תופס את הגמרא ו"מנשק את רש"י" והיה אומר: Kelo bueno miyo Raşi. אלה דברים שפשוט נוטעים בלב התלמיד את שמחת הלימוד, אהבת והערכת חכמים ממש בתור דוגמה, ובלי טיפה של הצגה, אלא ממש באמת לאמיתה.

הרב לא היה יושב במשך כל זמן הלימוד. כאשר היתה שאלה, היה קם כאן למעלה בספרייה, פותח את הארון מזיז את הכיפה שלו קדימה, מחפש איזה ספר מסוים ולא היה נרגע עד שמצא את התשובה, אם היה אפשרי למצוא שם. ובזמנים נדירים שלא מצא היה מדגיש: "משאלה לא מתים", אבל היה שומר את הדבר בראש. היו זמנים שהתקשר אלי בטלפון כדי להסביר לי בהתלהבות אמיתית את התשובה שסוף סוף מצא, כאשר בחלק מהמקרים אני כבר שכחתי במה מדובר.

אין מה לומר. הלימוד האישי שלי עם הרב הייתה חוויה שלא תישכח. ויש עוד הרבה מה להוסיף על הנהגתו כאן בבית הכנסת עם הציבור, את דרשותיו, שיעוריו, הקפדתו להעביר מידע הלכתי, על מה צריך לשים לב ביום מסוים, מה לא לשכוח, מה צריך כבר להכין ואיך. הייתה רשימה שלימה של חולים שלצערנו תמיד גדלה, והוא היה מקפיד לומר את כל שם ושם וידע את כולם בעל פה. ואיך אפשר לשכוח את "סדר העבודה" ביום הכיפורים, שהיה אומר עטוף בטלית בקול רוטט שהיה מרטיט את לב המתפללים. ואיך אפשר לשכוח כמה הוא נתן כבוד לצעירים, לתלמידים, והקפיד שישבו כאן באמצע, באזור הכי מכובד של בית הכנסת. הרב היה מקפיד שהכול יהיה לפי ההלכה. היה תקיף ולא הכיר פנים, אבל ידע להסביר את הדברים בטוב טעם, במתינות ובדרכי נועם, והקהל היה מקבל את דברו. אין ספק שיש הרבה דוגמאות להביא לכך, שהרב היה איש מופת גם כמנהיג קהילה.

אבל לקראת סוף דבריי, אני רוצה בקצה המזלג לזכור גם את הנהגתו מחוץ לבית הכנסת ולבית המדרש. כפי שאמרתי, זכיתי להיות בן בית אצל הרב והרבנית שתיבדל לחיים טובים וארוכים. וכך אולי אני היחיד בין תלמידיו להיות עד להנהגתו בבית. לפני הכול, הרב היה איש של הַרְגָלִים באופן הדוק מאוד. הוא היה גם דייקן, כך שאפשר היה לכוון את השעון לפי שעת יציאה שלו מהבית בבוקר. הרב היה משכים קום - לא יודע מתי בדיוק, כי אני עוד הייתי באמצע שינה. אבל הייתי מרגיש שמישהו בבית כבר התחיל את היום, אומר ברכות השחר, לא בקול גבוה אבל גם לא בלי קול - אלא בקול נמוך שמעשיר את אוירת הבוקר. הולך למטבח, עושה לעצמו שתייה חמה, מברך שהכל נהיה בדברו, הולך ליד החלון בסלון, יושב עם הקפה ומתחיל "ותתפלל חנה" ובשבילי זה היה קול של קדושה על הבוקר. אני בקושי מתחיל לזוז במיטה, אבל שומע את הקול ופשוט נוהה ממנו.

פעם בשיעור סיפר לי הרב את הנהגת רבו, הלו הוא הרב שלמה זלמן אויירבך זצוק"ל, שמהתחלת השיעור היה שותה את הקפה שלו טיפין טיפין, אבל כאשר היה נשאר חצי הכוס, היה עוצר עד סוף השיעור, ואז היה שותה את כל מה שנשאר, שכבר לא היה חם, כדי שיהיה שיעור לברכה האחרונה והיה מברך. אישית לא הייתי עד, אבל ייתכן שגם הרב עצמו היה נוהג ככה בבוקר.

הרב היה יוצא לבית הכנסת בדיוק ב7:15, כך, כמה פעמים שהייתי בשבתות אצל דוד ג'קו שייבדל לחיים טובים וארוכים, ידענו מתי בדיוק לתפוס אותו ביציאה מהבית. ללכת עם הרב בדרך לבית הכנסת בהלך וחזור היה כבוד גדול בשבילי. תמיד חידש משהו, נתן שלום לאנשים שכיבדו אותו, הלך לקנות דגים, והיה תמיד אומר כאיסטבולי טוב "שהדג ידבר איתו אם הוא טרי או לא", עשה את קניותיו מאותם המקומות ולא שינה את הרגליו.

בתוך הבית לא הייתי עד להקפדה יתירה מצידו על בני המשפחה. אבל בשבתות, ובפרט שבתות חורף, היה סוג של לחץ בשל הרגשת האחריות שלו כלפי הציבור, שהוא צריך להגיע לשיעור בזמן. אז היה לוח זמנים מאוד קשות, על מתי מתחילים סעודה שלישית. לפי מיטב זכרוני הרב לא ישן בשבתות. לאחר הסעודה השנייה היה יושב על הספה במרפסת, מוריד את הכיפה שלו על העיניים, והיה נח במשך כעשרים דקות, ואז היה קם ואומר "מספיק לנוח" היה יושב על הגמרא, על מנת להכין את השיעור של הערב לפני מנחה קטנה. בכלל, למרות שתמיד התעניין בחדשות ובאקטואליה, הוא לא בזבז זמן עם הדברים האלה והיה מעדיף לשבת על הגמרא.

הרב אליהו הקפיד לשמור על קשר. כל שבוע ביום חמישי, אם לא אני הייתי מתקשר, הוא היה מתקשר והיה חצי נוזף בי, שלא שומעים את הקול שלי. זכיתי שהוא חיתן אותנו. לכבוד היה לנו שביקר עם רעייתו הרבנית, דודתי, אצלנו בבית, שהשתתף בימי הולדת של הילדים שלנו. תמיד היה פתוח לשאלות הלכתיות. דמות שתמיד עוררה כבוד ואהבה ביחד, היה תמיד קרוב ולבבי, אבל גם דיבר בנימוס ודיסטנס מסוים. כמו מורה, כמו אב, ובקיצור, כמו שצריך.

הרב תמיד נתן לי הרגשה של אכפתיות וכבוד, עודד את העלון של דברי התורה שהיינו מוצאים לאור בתורכיה. תרם את חלקו הענק בפרויקט תרגום התורה לתורכית עם פירושים, שללא הדרכתו, ללא הלימוד שהעניק, פשוט לא היה יכול להתממש. ישב איתי שעות על גבי שעות כדי לתקן את הטעויות שלי, ותמיד בצניעות ובשקט. גם כאשר היו לו הערות, היה נותן מקום לדעות שלי, ולא היה דוחה אותן על הסף אלא אם היו ממש לא לעניין.

במשך שנים ארוכות הרב אליהו הכין מדור הלכתי עבור המתפללים דוברי תורכית, ובענוונותו היה מתקשר אלי כדי לוודא אם מילה מסוימת שהשתמש היא נכונה או שמא יש לי מילה יותר טובה ממנה. בשנים האחרונות התחיל לכתוב פירושים בתורכית לפרקי אבות. גם לאחר שחלה במחלה והיה קשה לו מאוד, הקפיד כמה שהיה יכול, לא להפסיק את הכתיבה, עד כדי כך שכאשר נקרא לישיבה של מעלה, עדיין השאיר אחריו חומר רב. ידידנו אלברט בכר שייבדל לחיים טובים וארוכים העביר את הפירושים מכתב היד שלו למחשב, והחומר שהשאיר הרב לאחר הסתלקותו הספיק עד השבוע הזה, כמעט שנה שלימה.

הרב הספיק להגיע עד המשנה בפרקי אבות שאומרת: "ארבע מידות בהולכי בית המדרש". הרב הסביר בפירושו את הפועל "הליכה". מה המשמעות של הליכה? הרב כתב כי הפועל הזה הוא פועל חיובי. אבל לא הספיק להסביר מדוע, אלא רק נתן דוגמה ואמר: הליכה זה דבר חיובי כי הרי אנחנו רואים שגם אצל משה רבנו נאמר "וילך משה".

אלה המילים האחרונות שהגיעו לידנו מעטו הקדוש של הרב אליהו. "וילך משה". לכאורה הפסוק הזה לא מבשר טובות. כי מדובר ביומו האחרון של משה רבנו שהלך משבט לשבט על מנת להיפרד מהם. וגם אצל חז"ל נאמר שהליכה היא לא מילה סימפטית כל כך. לדוגמה, רש"י בפירושו על פרשת שמות על הפסוק "ונערותיה הולכות על יד היאור" מביא את דרשת רבותינו

ממסכת סוטה ואומר: "הולכות - לשון מיתה. כמו הנה אנכי הולך למות". ובכן, הליכה היא לא דבר חיובי לכל הדעות, כי היא מסמלת כיוון מסוים בחיי האדם שזוהי מיתה. כמו שכתוב בפסוק "יום המוות מיום היוולדו". האדם כבר מיום היוולדו, מתחיל ללכת לכיוון יום המוות שלו. אלא הרב לא פירש כך. הוא אמר שהליכה זה דבר חיובי. ורק הביא את משה רבנו לדוגמה... למה?

האמת שאני לא יודע... אבל כן, במובן הפשוט, הליכה זה דבר חיובי. וכן, הרב כתב את זה דווקא בפירוש של המשנה בנוגע ל"הולכי בית המדרש" - אז בוודאי זה דבר חיובי! כי הליכה לבית המדרש זה דבר שמראה התקדמות. זה מה שמעלה את האדם הצדיק, אפילו מעל המלאכים. כי המלאכים נקראים עומדים, אבל האדם הולך. ואם הוא מהולכי בית המדרש הוא תמיד ילך, תמיד יתקדם. ולא עוד, המושג מיתה זה בכלל לא סוף ולא שלילי מבחינתו, כי הוא ימשיך ללכת גם ב"שיבה של מעלה". כמו שאמרו חכמים בסוף מסכת ברכות: "אמר רבי חייא בר אשי אמר רב, תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון". ומי הוא הדוגמה הכי טובה לכך ממה רבנו? ולכן הביא הרב אותו כדוגמה וסיים בדיוק עם המילים: "וילך משה". אלה המילים האחרונות שהוא כתב.

ומה אנחנו נגיד? "מעם לועז" מביא בשם ש"ך פירוש על הפסוק "וילך משה, וידבר אל כל ישראל" וכותב כך: ובדרך רמז אמרו: וילך משה - וי שהלך משה. וידבר - וי על דוברו ועל דברו [מנהיג] של הדור. זה המצב שלנו. הרב אליהו היה המשה רבנו שלנו. הוא ידע ללמד, להדריך, להנהיג. אדם גדול בגוף קטן. עכשיו מה יש לנו, כבר שנה אנחנו תקועים. יש לנו שאלות "מה המנהג שלנו בנושא פלוני" - אין את מי לשאול. יתומים היינו ואין אב. וי שהלך משה וי על דוברו ועל דברו של הדור!

אבל בכל זאת נתנחם מדבריו של הרב. שהליכה היא דבר חיובי למי שנמנה בין "הולכי לבית המדרש", והרב הוא ללא ספק בין ההולכים. הוא גם קיים את צוואת אנשי כנסת הגדולה במלואה: היה מתון בדין, העמיד תלמידים הרבה ועשה סיג לתורה. לכן מבחינתו הליכה זה דבר טוב, כי הרי "וילך משה". והרב אליהו הוא המשה שלנו. וילך משה. ויעל אליהו. ויעל אליהו בסערה השמיים.

שתהא נשמתו צרורה בצרור החיים והשלום, שיהיה מליץ יושר על משפחתו, על תלמידיו, על קהילתו ועל עמו, ושנזכה אנחנו להמשיך בדרכו ככל שנוכל. אמן.

הַנּוֹתֵן שֶׁלֶג בְּצֶמֶר (תהילים קמז, טז)

❖ מפלאי הבריאה, שהשלג הוא רך כמו צמר. כי אילו היה קשה והיה יורד כמו אבנים, לא היו בני אדם יכולים לעמוד בפניו.

❖ הקור שיש בזמן השלג, הוא בטמפרטורה סבירה, כך שיוכלו להתגבר עליו באמצעות לבישת בגדי צמר חמים. וזאת ברחמיו של הבורא על הברואים, שלא יסבלו.

דיני שלג בשבת

1. מותר לגעת בשלג נקי בשבת, ואינו מוקצה כיון שהוא ראוי לאכילה (עי' מ"ב סי' שלח ס"ק ל. ויש מחמירים בימינו, כיון שאין הדרך לאכלו. והגרש"ז אורבך (שש"כ פט"ז הערה קי) הוכיח מדברי השו"ע שאין לאסרו מטעם 'נולד'. אבל בשו"ת אגרות משה ח"ה סי' כב אות לז חושש מטעם 'נולד')
2. שלג מלוכלך הרי הוא מוקצה, שהרי אינו ראוי לכלום.
3. מותר לשחק בשלג, אך לא לעשות כדורים.
4. אסור לבנות: בובה, איגלו, וכדומה, משום שזה כעין "בונה".
5. מותר לפנות שלג מהמעבר, ובתנאי שהוא מרוצף. שאם אינו מרוצף, יש חשש שישווה גומות שבקרקע.
6. אסור לכתוב אותיות או לצייר על השלג או על האדים שעל החלון.
7. מעיל שחור או כובע שחור, שיש עליו גשם או פתיתי שלג נמסים, אסור לנער. ואם עדיין לא התחיל השלג לימס, מותר לנער בעדינות. ואם הבגד בצבע אחר, מותר לנער בכל אופן. (ביה"ל תחילת סי' שב)
8. אין להשתמש במטריה אפילו אם נפתחה מלפני שבת, משום "עשיית אהל".
9. אסור לרסק שלג או ברד, כדי להמיס אותם. אבל אם נותן אותם לתוך כוס מים, והם נמסים מאליהם, מותר. (שו"ע סי' שכ סעיף ט). ויש מתירים לערבב את הקרח כשהוא בתוך המים (מ"ב שם)
10. מותר להניח שלג בכוס ריקה, ולשים ליד התנור או הפלטה כדי שיפשירו. [ולדעת הרמ"א אסור] אבל יזהר להניח במרחק כזה, שאפילו אם ישכח לקחת אותם לאחר זמן רב לא יתחממו בחום ש"היד סולדת בו".
וכן שלג שנמס מאליו, מותר לשתותו. [ולדעת הרמ"א אסור משום נולד].
11. מותר לדרוך על השלג אפילו כאשר הוא נמס בהליכתו, משום שאינו מתכוון לזה.

(מקורות לעיון: שמירת שבת כהלכתה פרק טז, ארחות שבת ח"א עמ' רעז, וח"ב עמ' צג, הלכות שבת בשבת ח"ב עמ' קפט, השבת בתפארתה ח"א)

תפילה על האתרוג ביום ט"ו בשבט
שחיבר רבינו יוסף חיים זצוק"ל בעל "בן איש חי"

ויהי רצון מלפניך יי א-לֹהֵנו
וא-לֹהֵי אֲבוֹתֵינו שְׁתַּבְּרַךְ כָּל אֵילָנוֹת
הָאֶתְרוֹג לְהוֹצִיא פִירוֹתֵיהֶם בְּעֵתָם, וְיוֹצִיא
אֶתְרוּגִים טוֹבִים, יָפִים וּמְהַדְרִים, וְנִקְיִים מִכָּל
מוֹם. וְלֹא יַעֲלֶה בָהֶם שׁוֹם חֲזוּזִית, וְיִהְיוּ שְׁלֵמִים, וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם
שׁוֹם חִסְרוֹן, וְאִפִּילוּ עֲקִיצַת קוֹץ, וְיִהְיוּ מְצוּיִים לָנוּ
וְלְכָל יִשְׂרָאֵל בְּכָל מְקוֹם שָׁהֵם, לְקַיֵּם בָּהֶם מִצְוַת נְטִילַת עֵם
הַלוּלָב בְּחַג הַסִּפּוֹת שְׂיֵבֵא עֲלֵינוּ לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם, כְּאֲשֶׁר
צִוִּיתָנוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל יַדֵי מֹשֶׁה עֲבֹדְךָ: "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם
הָרִאשׁוֹן פְּרֵי עֵץ הָדָר כַּפַּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עָבֹת וְעֵרְבֵי נַחַל"
וְיִהְיֶה רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי א-לֹהֵנוּ וְא-לֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתַּעֲזְרֵנוּ
וְתַסִּיעֵנוּ לְקַיֵּם מִצְוַת זֶה שֶׁל נְטִילַת לוּלָב וְהַדָּם וְעֵרְבָה וְאֶתְרוֹג
כְּתֻקָּה בְּזִמְנָה בְּחַג
הַסִּפּוֹת שְׂיֵבֵא עֲלֵינוּ לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם, בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב
לֵבָב, וְתִזְמִין לָנוּ אֶתְרוֹג יָפֶה וּמְהַדְרֵי וְנִקְיֵי וְשָׁלֵם וְכָשֵׁר כְּהַלְכָתוֹ.

המעוניין לקבל את החוברת בדואר אלקטרוני ישלח בקשה לכתובת:
albertbachar@gmail.com

...אמשול לך משל, למה הדבר דומה? לאדם שהיה הולך במדבר, והיה רעב ועיף וצמא, ומצא אילן שפירותיו מתוקין וצילו נאה ואמת המים עוברת תחתיו. אכל מפירותיו, ושתה ממימיו, וישב בצילו, וכשביקש לילך אמר: אילן אילן! במה אברכך? אם אומר לך שיהו פירותיך מתוקין - הרי פירותיך מתוקין. שיהא צילך נאה - הרי צילך נאה. שתהא אמת המים עוברת תחתך - הרי אמת המים עוברת תחתך. אלא, יהי רצון שכל נטיעות שנוטעין ממך, יהיו כמותך!

אף אתה, במה אברכך? אם בתורה - הרי תורה. אם בעושר - הרי עושר. אם בבנים - הרי בנים. אלא, יהי רצון שיהו צאצאי מעיך כמותך!

(תענית דף ה:)